

Kurier

ISSN 1233-8559
Cena 1 zł (10.000 zł)

Międzyrzeczki

WAKACYJNE WYDANIE SPECJALNE

Witamy w Międzyrzeczu

- Z kart historii
- Słynni goście Międzyrzecza
- Śladem Męczenników Międzyrzeczkich
- Rokitno
- Gościkowo
- Międzyrzeczki Rejon Umocniony
- Przewodnik dla turysty
- Rozkład jazdy PKS i PKP

Z przeszłości Mezerici - Meseritz - Międzyrzecz

Z KART HISTORII

Międzyrzecz należy do najstarszych grodów na ziemiach polskich.

Całkowicie pewne informacje pochodzą już z początku XI w. Sprzyjające warunki naturalne wpłynęły na powstanie tu wspólnoty terytorialnej, górującej poziomem ekonomicznym, społecznym i politycznym nad pozostałymi ośrodkami osadniczymi dorzecza dolnej Obry. Śladem dawnej odrębności osadniczej terytorium Międzyrzecza było istnienie kasztelanii potwierdzone w 1232r.

Kolejnym czynnikiem miastotwórczym było położenie na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych. Najważniejszym z nich była droga wiodąca z Włocławka, przez Kruszwicę, Gniezno, Poznań, Międzyrzecz do Lubusza i dalej do Magdeburga. Z Międzyrzecza wybiegały ponadto drogi w kierunku Szczecina, Krosna i dalej do Lipska, na Śląsk do Wrocławia oraz do Małopolski i Krakowa. Rozwojowi miasta sprzyjało jego wyjątkowo obronne położenie w widłach dwóch rzek: Obry i Paklicy. Od strony południowej i wschodniej gród osłonięty był wałem obronnym, za którym znajdowała się fosa. Jej wody opływały dość stromy wzgórek, na szczycie którego mieściła się właściwa twierdza.

Gród międzyrzecki odgrywał niezwykle ważną rolę jako strażnica zachodniej granicy Polski. Równocześnie, obok grodu, rozwija się osada miejska, która z czasem rozrosła się w ośrodek przemysłu sukienniczego. Pięknie odbudowany przez Kazimierza Wielkiego, gród stał się siedzibą bogatego starostwa (starostą międzyrzeckim był m.in. kanclerz Jan Zamoyski).

Wewnętrzne rozplanowanie średniowiecznego, polokacyjnego Międzyrzecza oparło się na drodze prowadzącej z Poznania na międzyrzecki zamek. W części staromiejskiej w dużym stopniu zachował się do dnia dzisiejszego charakterystyczny dla układu ulic średniowiecznego miasta wachlarzowaty ich przebieg: trzy główne ulice zbiegają się promieniście swymi wylotami przy moście wiodącym ku zamkowi. Taki przebieg ulic podyktowały warunki topograficzne zamykające ramionami rzek obszar miasta w trójkąt.

Rynek znajdował się przy głównej ulicy miasta, wiodącej w kierunku Poznania. Na środku rynku wznosił się ratusz zaopatrzony w wieżę. Przylegały do niego budy kramarskie.

W pobliżu rzeki znajdowała się łaźnia miejska. Trwałym elementem w sylwecie miasta był kościół parafialny św. Jana Chrzciciela.

Pokojowe czasy schyłku średniowiecza sprzyjały rozwojowi miasta. Drogi wiodące do Międzyrzecza były w dalszym ciągu intensywnie uczęszczane.

Z zachowanych źródeł historycznych wynika, że w połowie XV wieku Międzyrzecz był największym miastem na zachodnich krańcach Wielkopolski.

Nowy rozdział w dziejach Międzyrzecza otworzył przywilej, którym Kazimierz Jagiellończyk w 1485 roku nadał miastu prawo magdeburskie.

Jest on dowodem, iż Międzyrzecz u schyłku średniowiecza okrzepł i w pełni rozwinął się jako miasto. Ten sam dokument wspomina też sukienników, co sygnalizuje wkroczenie miasta w nowy etap rozwoju. Sukiennictwo stało się główną formą działalności wytwórczej, która przez następne stulecia kształtowała charakter i wizerunek miasta. Obok sukienników rzemiosło najliczniej reprezentowali krawcy, szewcy, kuśnierze oraz piekarze i rzeźnicy. Z rzemiosłem związany był handel i tranzyt.

Szybki rozkwit miasta trwał do końca XVI wieku. Następne dwa wieki były okresem jego zahamowania, a nawet regresu. W XVII wieku miasto dotknęły liczne klęski w postaci epidemii chorób, pożarów oraz burzenia zabudowy i grabienia mieszkańców przez przechodzące i stacjonujące tu wojska. Zmian nie przyniósł wiek XVIII. Nowa seria krzywd ze strony przechodzących i stacjonujących wojsk rozpoczęła się jeszcze w 1698 roku. W 1710 roku szalała w mieście zaraza, a latem 1731 r. – pożar.

Kolejne lata klęsk to 1735, 1744, 1758–61 i 1759. O skali upadku miasta świadczy malejąca liczba jego mieszkańców. O ile pod koniec XVI w., w fazie rozkwitu, Międzyrzecz liczył 10.000 mieszkańców, to w okresie Księstwa Warszawskiego liczba międzyrzecczan spadła do 3.500 osób.

W roku 1793 w ramach II rozbioru Polski Międzyrzecz wraz z całą Wielkopolską został zagarnięty przez Prusy. Kongres wiedeński potwierdził przynależność miasta do Prus. W granicach Prus miasto pozostało również po roku 1919, kiedy to większość Wielkopolski włączona została w granice odradzającej się państwowości polskiej. Okres ten, mimo iż miał zasadniczy wpływ na obecny kształt Międzyrzecza, jest słabo udokumentowany w historii polskiej.

Od roku 1945 miasto i ziemia międzyrzecka ponownie należą do Polski.

Repr. Ryszard Patorski

KALENDARIUM DZIEJÓW REGIONU

Początek IX w.

- powstanie pierwszej osady w widłach Obry i Pakicy, II poł. X w.
- Międzyrzecz w granicach państwa polskiego,
- budowa warownego grodu dla ochrony zachodniej granicy państwa,

1005 r. - pierwsza historyczna wzmianka o Międzyrzeczu w Kronice Thietmara,

1248 r. - lokacja miasta na prawie magdeburskim,

1249 r. - utrata ziemi lubuskiej - Międzyrzecz staje się zachodnią strażnicą Polski,

1350 r. - budowa obronnego zamku na zrębach dawnego drewniano ziemnego grodu,

1485 r. - potwierdzenie przywileju lokacyjnego miasta na prawie magdeburskim przez Kazimierza Jagiellończyka,

1520-1574 r. - odbudowa zamku i miasta zniszczonych przez najemne wojska niemieckie podążające na pomoc Krzyżakom,

1574 r. - postój króla Henryka Walezego w Międzyrzeczu podczas podróży z Francji do Krakowa,

1655-1718 r. - niszczenie zamku i miasta przez wojska szwedzkie, saskie i rosyjskie,

1719 r. - budowa nowej siedziby starostwa (obecnie muzeum),

1793 r. - Międzyrzecz pod panowaniem pruskim,

26.11.1806 r. - Napoleon w Międzyrzeczu,

1807-1815 r. - Międzyrzecz w granicach Księstwa Warszawskiego,

1924 r. - remont wieży ratusza, dodanie insygniów pruskich do orła polskiego na wieży ratusza,

30.01.1945 r. - Międzyrzecz znów polski,

1945-1950 r. - Międzyrzecz miastem powiatowym w województwie poznańskim,

1950-1975 r. - Międzyrzecz miastem powiatowym w województwie zielonogórskim,

1966 r. - odsłonięcie Pomnika Tysiąclecia Państwa Polskiego,

1975 r. - miasto i gmina Międzyrzecz w województwie gorzowskim,

1994 r. - remont wieży ratusza, pruskiego orła na wieży zastąpił orzeł polski,

1995 r. - odsłonięcie „pomnika pojednania” na byłym cmentarzu ewangelickim.

ZABYTKI ZIEMI MIĘDZYRZECKIEJ

MIĘDZYRZECZ

1. Międzyrzeczki Zespół Muzealny - ul. Podzamcze 1, tel. 2567

- muzeum
- ruiny zamku wzniesionego za panowania króla Kazimierza Wielkiego
- budynek starostwa z XVIII wieku
- karczma dworska z XVIII wieku (obecnie w remoncie)
- budynek bramny o konstrukcji szachulcowej z XVIII wieku (rekonstrukcja)
- park z I połowy XVIII wieku
- oficyna dworska z I połowy XVIII wieku

2. Ratusz wzniesiony mocą przywileju Stefana Batorego z 1581 roku. Utrzymany w stylu klasycystycznym, z neogotyckim hełmem na wieży zegarowej (obecnie w remoncie)

3. Kościół p.w. Św. Wojciecha, wybudowany w roku 1834. Późnoklasycystyczny, z dwukondygnacyjną fasadą trójosiową, zwieńczoną trójkątnym naczółkiem i wieżą z obeliskowym hełmem z połączonym krzyżem.

4. Kościół p.w. Św. Jana Chrzciciela, wybudowany w końcu XV wieku. Kościół jest gotycki, mury, oskarpowany ze szczytami bogato zdobionymi blendami. Wnętrze halowe, trójnawowe, pięcioprzęśtowe.

5. Synagoga żydowska z 1824 roku, klasycystyczna, murowana, kryta dachem dwuspadowym z naczółkami. Wnętrze halowe, przebudowane.

6. Fragmenty kolegium jezuickiego przy ul. Podzamcze

BOBOWICKO

Pałac z XVIII wieku w stylu barokowym, przebudowany w XIX i XX wieku.

GORZYCA

- Kościół szachulcowy z 1736 roku, jednonawowy z wieżą nakrytą baniastym hełmem z latarnią.
- Zespół pałacowy, zbudowany w XVIII wieku, usytuowany w parku krajobrazowym.

KURSKO

Pałac z początków XIX wieku, szachulcowy, położony malowniczo nad jeziorem.

KALSKO

Kościół szachulcowy z 1692 roku. Wewnątrz drewniany, nakryty ośmiobocznym hełmem z latarnią.

KAŁAWA

- Kościół p.w. Św. Mikołaja z 1668 roku.
- Międzyrzeczki Rejon Umocniony i rezerwat przyrody „Nietoperek” - potężne fortyfikacje militarne naziemne i podziemne rozciągające się na długości ok. 30 km. i głębokości sięgającej 40 m.

KĘSZYCA

Kościół p.w. Św. Marcina z 1728 roku.

WYSOKA

Kościół p.w. Św. Barbary z 1733 roku. Wyposażenie wnętrza rokokowe.

WYSZANOWO

Kościół p.w. Św. Józefa z 1792 roku, murowany z wieżą, na ścianie bocznej zegar słoneczny.

Wyszanowo
- kościół,
ołtarz główny
- 1994

Fot. Ryszard
Patorski

Repr. Ryszard Patorski

Stare
Miasto

Słynni goście Międzyrzecza

Barnaba: Włoch z pochodzenia, eremita najstarszej w Polsce pustelni benedyktyńskiej w Międzyrzeczu. Przybył tu wraz z innymi zakonnikami w 1001 r. (Benedykt i Janem). Wysłany jesienią 1003 r. po licencję kaznodziejską do Rzymu, ocalał od śmierci, której ulegli pozostali w Międzyrzeczu mnisi. W 1004 r. został wyprawiony powtórnie do Włoch przez Bolesława Chrobrego z wiadomością o morderstwie eremitów.

Uwięziony w trakcie podróży przez Niemców w Magdeburgu, zaprzestął jej. Po powrocie do Międzyrzecza został pierwszym opatem przemienionej w klasztorze pustelni międzyrzeckiej, gdzie z fundacji Bolesława Chrobrego zbudowano kościół. Barnaba był opatem na pewno do 1008 r. Umarł lub zrzekł się tej godności przed 1015 rokiem, bo wówczas opatem w Międzyrzeczu był już Tuni, również Włoch z pochodzenia.

Benedykt: Włoch z pochodzenia kanonik w Neapolu, potem mnich w klasztorze na Monte Cassino. Pożyskany dla życia pustelniczego przez św. Romualda, osiadł w nim w 999 r. w pustelni Pereum k. Rawenny. Po śmierci swego mistrza nie przyjął godności opacie, zgłosił się dobrowolnie na wyprawę misyjną, którą na prośbę Bolesława Chrobrego organizowano. Przybył do pustelni międzyrzeckiej w 1001 r. gdzie został zamordowany w 1003 r. wraz z innymi zakonnikami.

Berthier Louis Alexander: (1753–1815), szef sztabu Napoleona. Odbył z nim kampanię włoską i egipską. W 1779 r. został ministrem wojny. W 1804 r. mianowany marszałkiem, w 1807 r. otrzymał tytuł księcia Neuchatel, w 1809 r. księcia Wagram za swe zasługi w bitwie pod Wagram. Po klęsce Napoleona przeszedł na stronę Burbonów, po powrocie Napoleona, w czasie stu dni biegiem do Bawarii, gdzie zmarł w Bambergu w 1815 r. W 1806 r. towarzyszył Napoleonowi w czasie jego podróży z Berlina do Warszawy i w dniu 26 listopada dotarł do Międzyrzecza gdzie zatrzymał się na noc.

Bolesław Chrobry: (967–1025), król polski, syn Mieszka I i Dobrawy. Czterokrotnie żonaty: 984r. z Rydgardą z Miśni, rozwiedziony z nią w 986r. poślubił nieznaną z imienia Węgierkę, z którą miał syna Bezpryma, również z nią rozwiedziony w 987 r. Pojął za żonę Emnildę, córkę sławnego księcia Dobromira, z którą miał dwóch synów: Mieszka i Ottona oraz trzy córki.

Po śmierci Emnildy poślubił Ode (1018 r.), z którą miał córkę Matyldę. W 1025 koronowany na pierwszego króla Polski. Za jego rządów państwo polskie osiągnęło pozycję równorzędną innym państwom europejskim. Dzięki umiejętnej polityce, zwycięskim wyprawom wojennym poszerzył granice Polski Mieszkowej. Utwierdził chrześcijaństwo, popierając działalność benedyktynów i tworząc nowe diecezje (Kolobrzeg, Gniezno, Wrocław, Kraków). Ufundował w Międzyrzeczu, po śmierci Pięciu Braci Męczenników, klasztor z kościołem, gdzie prawdopodobnie często przebywał.

Bolesław Krzywousty: (1085–1138), książę polski, syn Władysława Hermana i Judy-czeskiej. Żonaty z córką hrabiego Bergu: Salomeą. Miał pięciu synów. Między trzech starszych rozdzielił podległe mu terytorium, dokonując tzw. rozbięcia dzielnicowego Polski. Jego życie i rządy opisał pierwszy polski kronikarz Gall Anonim, kancleista Bolesława. W jego Kronice odnajdujemy zapis o wyprawie w 1094 r. w celu odbicia Międzyrzecza z rąk Pomoran, którzy przejęli gród. Wyprawie tej przewodniczył wojewoda Sieciech i 10-letni Bolesław, który tak

dużymi siłami oblegał gród Międzyrzecz i z taką gwałtownością nań szturmował, że w kilku dniach zmusił załogę do poddania się.

Bolesław Pobożny: (1221–1279), książę kaliski, syn Kazimierza Odnowiciela i Jadwigi, córki księcia pomorskiego. Książę Wielkopolski od 1239r. Przez cały okres panowania toczył walki z zagrażającymi Wielkopolsce Krzyżakami i Brandemburczykami. W *Dziejach Polski* Długosz opisuje jedną z nich: w 1269r. Bolesław Pobożny po najezdzie Ottona, margrabiego Brandemburgii, na obwarowywany przez Bolesława Międzyrzecz, puścił się za nim w pościg i w odwecie zniszczył ziemie należące do Ottona.

Brunon z Kwerfurtu: (św. Bonifacy) (974–1009). Pochodził z arystokratycznej rodziny spokrewnionej z panującym cesarzem niemieckim Ottonem III. Ukończył szkołę w Magdeburgu, której absolwentem był również św. Wojciech. W latach 996–997 kapelan Ottona III, podróżował z nim do Włoch, gdzie w 998r. wstąpił do klasztoru benedyktyńskiego na Awentynie w Rzymie, z którego w 1002r. przeniósł się do eremu w Pereum k. Rawenny, gdzie był uczniem św. Romualda. W wyniku porozumienia między Ottonem III, Bolesławem Chrobrym i św. Romualdem wyznaczono go na biskupa misyjnego w Polsce w Międzyrzeczu. Oczekiwanie na papieskie pozwolenie misyjne i wybuch wojny między Bolesławem Chrobrym i następcą Ottona III, Henrykiem II opóźniły jego przyjazd do Polski. Przybył do Międzyrzecza w 1005r. i tu pozostał do 1009 r. Stąd też za poparciem Bolesława Chrobrego wysłał misję do Szwecji jak również sam prowadził wyprawy misyjne do plemion pruskich. W 1009 r. zginął podczas jednej z nich z rąk Jąćwągów. Jest autorem *Żywota Pięciu Braci* i listu do cesarza Henryka II, w którym bronił polityki Bolesława Chrobrego, był jednym z bardziej wpływowych polityków starających się o koronę królewską dla Bolesława Chrobrego.

Stefan Czarniecki h. Łódzia (1599–1665). Wojewoda ruski od 1657r., hetman polski koronny od 1665r. Pochodził ze średnio zamoznej szlachty. W wojsku służył od wczesnej młodości. Walczył m. in. w kampanii szwedzkiej 1626–29, przeciwko powstaniu Chmielnickiego na Ukrainie (1648), brał udział w wyprawie na Moskwę w 1660 r. W czasie potopu szwedzkiego odegrał wybitną rolę, był jednym z głównych doradców wojskowych króla Jana Kazimierza.

Według wzmianki w pamiętnikach J. CH. Paska, przejeżdżał w 1658 r. przez Międzyrzecz na czele korpusu ekspedycyjnego na pomoc sprzymierzonej Danii. Po zawarciu ze Szwecją pokoju w Oliwie (1660) walczył przeciwko kozackim powstańcom. Wskutek odniesionych ran zmarł w drodze do Lwowa.

Na łóżu śmierci otrzymał buławę hetmańską. Przeszedł do historii jako wzór służącego ojczyźnie żołnierza.

Antoni Danysz (1853–1925): pedagog, profesor uniwersytecki. Urodzony w Poznaniu, syn Ignacego, powstańca listopadowego i Pauliny z Rehfeldów.

Ukończył filologię polską i klasyczną, w latach 1878–92 pracował jako nauczyciel w gimnazjach w Nakle, Poznaniu, Bydgoszczy, Międzyrzeczu i Nysie. W 1892r. przeniósł się do Galicji. W 1909 r. przeszedł na emeryturę i poświęcił się pracy naukowej w dziedzinie pedagogiki. W 1919 r. przejął katedrę pedagogiki na

uniwersytecie Poznańskim, gdzie następnie został wybranym jego pierwszym prorektorem. Wydał ogółem 66 prac naukowych dotyczących głównie dziejów wychowania i szkolnictwa w Polsce, pedagogiki ogólnej oraz historii, literatury starożytnej i polskiej. Opracował w. in. materiały archiwalne Międzyrzecza, dotyczące dziejów parafii katolickiej i magistratu Międzyrzeckiego od czasów Reformacji do 1744 r.

Jan Dekret (1738–1790) prezydent Warszawy. Pochodził z Bledzewa.

Prawdopodobnie ukończył szkołę jezuicką w Międzyrzeczu. Następnie przeniósł się z Wielkopolski do Warszawy. Tam dzięki swym zdolnościom stał się zamożnym kupcem i właścicielem tkackich manufaktur. Od 1769 r. zaczął pełnić funkcje publiczne. W 1789 r. wybrany do delegacji mającej czuwać nad interesami mieszczan warszawskich w Sejmie. W 1789 r. wybrany na prezydenta Warszawy. Odtąd stał się obrońcą sprawy miejskiej w Sejmie, popierając reformatorskie stronnictwo u boku H. Kołłątaja. Przewodniczył czarnej procesji. Wyznaczony jednym z 7 plenipotentów dla przeprowadzenia żądań mieszczan w Sejmie. W 1790 r. wybrany ponownie prezydentem Warszawy. Atakowany przez przeciwników reformy miast, bliski ruiny finansowej spowodowanej wydatkami na prowadzoną akcję, zapadł na płuca i zmarł.

Melchior Gurowski h. Wczele (zm. 1704 r.), kasztelan poznański. Syn Samuela i Zofii Chelkowskiej. Pochodził z rodziny drobnoszlacheckiej. Protegowany Leszczyńskich, którym zawiązywał małżeństwo z posażną Krystyną Przybyszewską. Sekretarz królewski i poseł na sejm. Nagrodzony za swą służbę wieloma nadaniami: w 1685 otrzymał starostwo waleckie, w 1689 został kasztelanem międzyrzeckim, w 1695 gnieźnieńskim, a w 1697 poznańskim. Ze skromnych początków doszedł do fortuny niemal magnackiej.

Pierwszy w Wielkopolsce, w 1695 r., zwolnił za wykupem poddanych z prawa pańszczyźnianego, przenosząc ich na czynsz.

Henryk II Święty (973–1024): od 1002r. król niemiecki, od 1014r. cesarz Niemiec. Ostatni z saskiej dynastii Ludolfingów. Syn Henryka Kłótnika.

Następca przyjaznego Polsce cesarza Ottona III, odstąpił od polityki swego poprzednika. Jego dążenie do utrzymania zwierzchnictwa nad wschodnimi terenami Europy doprowadziły od 1002 r. do długotrwałych wojen polsko-niemieckich. Odwiedził Międzyrzecz w czasie wyprawy na Polskę w 1005 r. Właśnie tu, w klasztorze benedyktyńskim obchodził rocznicę święto Legionu Tebaickiego (22 IX), a z szacunku dla relikwii Pięciu Braci Męczenników nakazał oszczędzić miasto i okolice w czasie przemarszu swych wojsk. Wzmianka o pobycie cesarza niemieckiego w naszym mieście, zawarta w Kronice z XI w. autorstwa biskupa Thietmara z Merseburga jest pierwszą, historycznie pewną wiadomością o Międzyrzeczu.

Henryk III Walezy (1551–1589): król Polski i Francji. Ostatni z Walezjuszy, trzeci syn Henryka II i Katarzyny Medycejskiej. Brat króla Karola IX. Od 1567r. mianowany generalnym namiestnikiem Francji. Współodpowiedzialny za rzeź hugenotów podczas tzw. nocy św. Bartłomieja (21.08.1572r.). W 1572r. wybrany na króla Polski, pod warunkiem zatwierdzenia zasadniczych praw szlacheckich (tzw. pacta conventa). Koronowany w 1574r. w Krakowie, szybko stracił popularność wśród

szlachty i magnaterii. Złożyło się na to wiele przyczyn, główną z nich była próba wzmocnienia przez Henryka władzy królewskiej w Polsce, inne zaś to: odsuwanie terminu poślubienia Anny Jagiellonki i zbyt swobodne obyczaje. Na wieść o bezpo-
tomnej śmierci swego brata Karola, uciekł do Francji, gdzie objął tron. W 1575r. poślubił Luizę z dynastii Lotaryńskiej. Do momentu elekcji Stefana Batorego usiłował utrzymać tron w Polsce obietnicami powrotu. Do końca życia posługiwał się tytułami króla Polski i Francji. Międzyrzecz był pierwszym miastem królewskim, które powitało 25.01.1574r. nowego króla Polski. Henryk Walezy został w nim oficjalnie przyjęty. Relację o powita-
niu spisał nieznan z nazwiska dworak Henryka i wydał drukiem w Paryżu w tym samym roku. Oto co napisał: Na dobre ćwierć mili przed Międzyrzeczem oczekiwał króla oddział 400 konnych ko-
sztonie przystrojonych (...). Oddział ten towa-
rzyszył też królówi do miasta, dokąd trzeba się było spieszyć z powodu zapadającej nocy. Przy świetle pochodni wjechano na międzyrzecki za-
mek. Również burmistrz i rada miejska między-
rzecka tegoż jeszcze dnia wręczyła królówi klucze do wszystkich bram miejskich, owinięte w białą i czerwoną tkaninę (...). Następnego dnia Polacy zebrali się znowu dookoła w wielkiej liczbie i tych samych kosztownych szatach co dnia poprzednie-
go, by towarzyszyć królówi w dalszej podróży do Poznania. Nie da się jednak ocenić, ilu ich w ogóle było, wielu czekało przy bramie, inni w przydroż-
nych wioskach. Polacy zaś dla królówi nowy po-
jazd, cały obciągnięty i wybity czarnym aksamitem, ozdobiony z tyłu i z przodu złotymi guza-
mi (...). Tak więc francuski stangret musiał ze swoim pojazdem, w którym przywiózł króla z sa-
mej Francji aż do Międzyrzecza—pozostać w tyle orszaku. Widać więc, że król dojechał szczęśliwie do Polski i został tu przyjęty z dużą serdecznością i wielkim przepychem.

Barnaba Antoni Jakubowski (1732–1799): wojewoda poznański, kasztelan krakowski, ostatni starosta międzyrzecki. Początkowo wielki przeciwnik rodziny Czartoryskich, w czasie Sejmu Czteroletniego zwolennik stronnictwa patriotycznego, któremu Czartoryscy przewo-
dzili. Szczególnie popierał sprawę reformy miast, czego znakiem był uroczysty wpis do księgi mie-
szan międzyrzeckich, 12.07.1793r. w czasie święta obchodów zatwierdzenia Konstytucji 3 Maja. W 1773r. brał udział w delegacji traktującej z trzema ambasadorami w sprawie rozbioru Polski. W 1794r. podpisał akces do powstania kościu-
szkowskiego. Pozostawił po sobie Pamiętniki wy-
dane w 1875 r. przez A. Bielowskiego.

Maria Ludwika Gonzaga (1611–1667): księżna Newers, królowa polska od 1646 r. córka Karola Mantuańskiego i Katarzyny Lotaryńskiej. W 1646r. poślubiła Władysława IV Wazę, a po jego śmierci w 1649r. jego przyrodniego brata, Jana Kazimie-
rza. W czasie rządów tego ostatniego osiągnęła wielkie wpływy polityczne w Polsce, a w okresie potopu szwedzkiego faktycznie rządziła krajem. Przechodząc z mężem na wygnaniu na Śląsk, odbyła liczne podróże polityczne do senatorów wielkopolskich i do elektora, do Berlina. W trakcie takiej podróży, odwiedziła Międzyrzecz 5.06.1658r. Dążyła do przeprowadzenia reform sejmowych, które pozwoliłyby na autorytatywne sprawowanie władzy królewskiej. Po śmierci swych dwojga dzieci, popierała na tron Polski księcia d'Enghien. W tym celu stworzyła dwa silne stronnictwa francuskie, pozyskując dla swych po-
litycznych planów wielu magnatów polskich (m. in. Sobieskiego, Morsztyna, Paców, Leszczyń-
skich). Przyczyniła się do zbliżenia kulturalnego między Polską a Francją.

Jan Chryzostom Pasek: ur. ok. 1636r. w okolicach Rawy Mazowieckiej, zm. ok. 1701r. w Nie-
dzieliskach. Pamiętnikarz.

Pochodził z drobnej szlachty, od 1656r. służył w wojsku pod do-
wództwem St. Czarnieckiego. Brał udział w wojnie ze Szwecją i wojnie z Rakoczym. Z Czarnieckim w 1658r. wyruszył do Danii. Wyprawę tę szcze-
gółowo opisał w swych pamiętnikach. Jadąc do Danii, oddziały Czarnieckiego przeszły przez Międzyrzecz i przekroczyły granicę państwa leżą-
cą tuż za miastem co Pasek opisał następująco: „Posłaliśmy tedy tym traktem od Międzyrzecza. Przechodziło wojsko pagórek, z którego widać jeszcze granicę polską i miasta. Jaki taki obej-
rzawszy się pomyślił sobie: „Miła ojczyzno, czy cię też już więcej oglądać będę! „Obejmowała jakaś tętność zrazu, poko blisko domu, ale skośmy się już za Odrę przepawili, jak ręką odjął, a dalej po-
szedłszy już i o Polszcze zapominał”.

Po powrocie do kraju nadal służył w wojsku, pod komendą Czarnieckiego uczestniczył w wojnie z Rosją. Podczas rokosz Lubomirskiego stał po stronie króla. W 1667r. ożenił się z wdową Anną z Remiszewskich Łącką i osiadł na gospodarstwie w Krakowskim. Brał udział w elekcji Michała Korybuta Wiśniowieckiego. W 1672r. dowodził pod-
jazdem pospolitego ruszenia przeciwko Turkom.

Dokumenty archiwalne ukazują J. Ch. Paskę jako awanturnika, procesującego się z ładą powodu: za-
chował się akta ok. 18 spraw procesowych Paska, w których aż pięciokrotnie skazywany był na banicję, a w 1700 roku na infamię czyli banicję przy-
jodnoczesnej utracie praw obywatelskich J. Ch. Pasek zmarł w swych dobrach ok. 1701r. Jego „Pamiętniki” pozostawały w rękopisach aż do XIX w. Wydano je drukiem na podstawie odpisu z wieku XVII dopiero w 1836 roku.

Św. Wojciech (Adalbert Sławniko-
wic) ur. ok. 956r., zm. 23. 04. 997r. Biskup praski, misjonarz, główny patron Polski. Syn księcia Libice Sławnika i księżniczki słowiańskiej Strzeżysławy. Kształcił się w szkole przykasztovej w Magdeburgu. W 981r. przyjął w Pradze święcenia kapłańskie, od 983r. biskup praski, następnie mnich w klasztorze św. Bonifacego i Alek-
ksego w Rzymie. W 991r. powrócił do Pragi wraz z grupą mnichów. Z powodu zbrojnego konfliktu między rodami Przemyślidów i Sławnikowców musiał opuścić Pragę i w 995r. osiadł w klasztorze na Awentynie. Tam spotkał cesarza Ottona III, na którym wywarł wielkie wrażenie.

Pozyskał jego przyjaźń i zezwolenie na pracę mi-
syjną wśród ludów pogańskich. Przygotowywał się do niej w Polsce, gdzie prawdopodobnie w 998r. założył pierwszy klasztor benedyktyński, umiejscowiony w okolicach Międzyrzecza. Z jego osobą łączy się nazwę wsi międzyrzeckiej św. Wojciecha. Tradycja przypisuje mu autorstwo hymnu „Bogurodzica”.

W kwietniu 997 roku udał się do Prus, gdzie zginął śmiercią męczeńską.

Męczeństwo św. Wojciecha stało się bardzo gło-
sne w Europie. Cesarz Otton III wybudował dla upamiętnienia świętego kościół: w Akwizgranie w Pereum k. Rawenny i w Rzymie. Bolesław Chrobry sprowadził szczątki świętego do Gniezna, które jako główny ośrodek kultu św. Wojciecha podniesiono do rangi siedziby metropolii kościel-
nej. Tam do grobu świętego pielgrzymował w 1000 roku cesarz Otton III (tzw. Zjazd gnieźnieński). Żywot św. Wojciecha stał się tematem wielu dzieł. Jedno z nich (Vitae sancti Adalberti) przypisuje się autorstwu św. Bonifacego, pierwszemu biskupowi opactwa międzyrzeckiego.

Węclewski Zygmunt (1824–1887): filolog kla-
syczny. Ur. w Międzyrzeczu, syn urzędnika sądo-
wego Sylwestra i Tekli z Zakęskich. Ukończył Gimnazjum im. Marii Magdaleny w Po-
znaniu. Studia wyższe odbywał we Wrocławiu. Najpierw nauczał w swym dawnym gimnazjum, a

w 1862r. został wykładowcą Szkoły Głównej w Warszawie. W tym samym czasie uzyskał doktorat na uniwersytecie w Halle. W 1869r. z powodu li-
kwidacji Szkoły Głównej w Warszawie przeniósł się do Lwowa.

Był profesorem zwyczajnym na Uniwersytecie Lwowskim, a w 1877–1878 rektorem tejże uczel-
ni. W 1873r. został członkiem Akademii Umie-
jętności.

Zmarł we Lwowie, został pochowany na Cmentarzu Łyczakowskim. Autor wielu dzieł nauko-
wych, m.in. opracował słowniki: łacińsko-polski, grecko-polski, zajmował się przekładami dzieł starożytnych pisarzy, opublikował pełne wydanie tragików greckich. Zajmował się również opaco-
waniami polskich poetów piszących po łacinie.

Węclewski Kazimierz: (1826–1898) powstaniec, rolnik. Ur. w Międzyrzeczu, syn Sylwestra i Tekli z Zakęskich. Ukończył Gimnazjum im. Marii Magdaleny w Poznaniu. W czasie nauki praktyko-
wał w majątkach ziemskich. W 1846r. służył w ar-
tylerii w Poznaniu. Następnie pracował w majątku s. Mielżyńskiego, gdzie, poznał Ludwika Miero-
sławskiego. W 1848 wzięł udział w powstaniu. Dowodził artylerią w bitwach pod Miłostawem i Sokołowem. Po upadku powstania został osadzony w twierdzy w Poznaniu skąd zwolniono go po am-
nestii.

W 1851r. powołano go ponownie do wojska. Po ukończeniu służby osiadł w wydzierżawionym majątku ziemskim w Winogórze, gdzie obok pracy na roli zajmował się pracą społeczną: zakładał kół-
ka rolnicze, organizował rolnikom pomoc finan-
sową przez powstały jego staraniem Bank Ludowy w Śremie. W czasie Powstania Styczniowego, tworzył akcje pomocy społecznej na rzecz po-
wstania. Został za to aresztowany na 15 miesięcy. Zmarł we własnym majątku w Łubowicach.

Jan Zamoyski s. (1542–1605): wielki kanclerz koronny, hetman wielki koronny, starosta między-
rzecki w latach 1600–1605. Wszelchstronnie wykształcony, stu-
diował na uniwersytetach w Paryżu, Rzymie i Padwie. Po powrocie do kraju został w 1565r. sekretarzem królewskim. Za-
angażował się w walkę o wpływy polityczne śred-
niej szlachty przeciwko obozowi magnaterii.

W czasie bezkrólewia przeferował elekcję po-
wszechną. Optował za kandydatem francuskim – Henrykiem Walezym, przeciwko Habsburgom, których był zdecydowanym wrogiem. Po wyborze Walejusza przywiózł go w Międzyrzecz w 1572r. Po ucieczce króla do Francji opowiedział się za elekcją Anny Jagiellonki, którą zobowiązał do po-
ślubienia Stefana Batorego. Był najbliższym do-
radcą króla. Kierując polityką wewnętrzną państwa dążył do wzmocnienia władzy królewskiej. W la-
tach 1580–1581 brał udział w wojnie z Moskwą. Po śmierci Stefana Batorego popierał Zygmunta III Wazę. Ten po elekcji odsunął się spod wpływu Za-
moyskiego i prowadził politykę niezależną. Mimo to, Zamoyski nadal czuwał nad sprawami państwa i udaremnił próbę wyrzucenia się przez Zygmunta III korony polskiej na rzecz Habsburgów (sejm in-
kwizycyjny w 1592r.). W czasie wojny szwedzkiej dowodził wojskami polskimi (1601 r.). Aby prze-
ciwdziałać absolutystycznym dążeniom króla, sta-
nął na czele opozycji, która po jego śmierci wywo-
łała tkz. rokosz Zebrzydowskiego. Zamoyski był wielkim mężem stanu Polski przedrozbiorowej. Przyczynił się czynnie do powstania ustroju I Rzeczypospolitej, znanego pod nazwą Demokracji Szlacheckiej.

Nie zaniedbując żadnej okazji, zgromadził ogrom-
ny majątek: jego posiadłości zajmowały 6445 km² i składały się z ponad 11 miast i 200 wsi. Ośrodkiem jego dóbr był założony przez niego Zamość. Będąc starostą międzyrzeckim, Zamoyski mieszkał na zamku w Międzyrzeczu. Po jego śmierci obowiąz-
ki starosty przejęła na siebie jego żona, Elżbieta z Tarnowskich Zamoyska i pełniła je do 1613r.

ŚLADEM MĘCZENNIKÓW MIĘDZYRZECKICH

Najtrwalszym elementem miasta Międzyrzecza w średniowieczu i w późniejszych wiekach, był parafialny kościół pw. Św. Jana Chrzciciela. Kościół został zbudowany w latach 1474 - 1479. Budowy kościoła podjął się sam starosta międzyrzecki, który działał z ramienia króla, stąd też kolatorami kościoła i nowej, przy nim zorganizowanej parafii, byli aż do rozbiorów królowie polscy.

Kościół Św. Jana Chrzciciela góruje swym pięknem i jest obok zamku najstarszym świadkiem historii Międzyrzecza. Na jego współczesny wygląd miały wpływ różne czynniki, między innymi zniszczenia dokonane przez najeźdźców, pożary, reformacja. Kościół na przestrzeni wieków ulegał różnym wpływom, był kształtowany przez różne style architektoniczne. Pierwotnie kościół był bez wieży. Miał tylko sygnaturkę, dziś już nie istniejącą. Obecną wieżę wybudowano po pożarze, który spopielił w 1824 roku część kościoła. W Świątyni były od początku trzy ołtarze: Św. Jana Chrzciciela, Św. Krzyża i Matki Bożej. Ołtarz główny został konsekrowany przez biskupa Kellera 22 grudnia 1929 roku, jako ołtarz Św. Krzyża.

Kościół zdobią od zewnątrz dwie przepiękne fasady: zachodnia i wschodnia. Ta ostatnia miała osiem maszkar wskazujących na wczesny renesans.

Dziełem powojennych lat jest kaplica dobudowana od południa. W niej znajduje się obraz Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Boczne ołtarze również są

nowe: pierwszy ołtarz, Św. Jana Chrzciciela patrona kościoła i drugi - przedstawiający postacie Pięciu Braci Męczenników. Autor rzeźby, prof. Czesław Woźniak wykuł postument w kieleckim wapieniu, inspirowany relacją o śmierci męczenników, zamieszczoną w „Żywocie Pięciu Braci Męczenników” wołą Brunona z Kwerfurtu. W ołtarzu bocznym znalazły swoje miejsce doczesne szczątki Św. Pięciu Braci Męczenników, przekazane parafii międzyrzeckiej w 1966 roku z Kazimierza Biskupiego.

To właśnie w Międzyrzeczu, prastarym piastowskim mieście, ponieśli śmierć za wiarę pierwsi Męczennicy Polscy. Opisane wydarzenia miały miejsce w roku 1003.

Benedyktyni włoscy: Benedykt i Jan przybyli na zaproszenie księcia Bolesława Chrobrego i ówczesnego cesarza Ottona III. Mnisi zostali życzliwie przyjęci przez władcę i osadzeni pod Międzyrzeczem, gdzie przygotowywali się do działalności misyjnej wśród pogan. Placówka misyjna rozwijała się i stała się znana w okolicy. Grono przybyłych do Międzyrzecza benedyktynów powiększyło się o zakonników Polaków, z których imiennie znani są nam: Izaak i Mateusz oraz młodzieniec do posług klasztornych Krystyn.

Wszyscy poprzez modlitwę, naukę i pracę przygotowywali się do podjęcia misji. Oczekiwano na przybycie Brunona Bonifacego, który był wyznaczony na przełożonego misji i upoważniony przez

Stolicę Apostolską do jej głoszenia. Zniecierpliwieni zakonnicy wysłali do Rzymu Benedykta, który został zawrócony na wyraźne polecenie Chrobrego. Tymczasem chciwi srebra zbóje w nocy z 10/11 listopada 1003 roku dokonali zuchwałego napadu na międzyrzecki erem, mordując bezlitośnie bezbronnych zakonników.

Śmierć męczeńska Pięciu Braci Pustelników spowodowała, że Międzyrzecz stał się znany nie tylko w Polsce. Papież Jan XVIII, gdy wysłuchał relacji o okolicznościach śmierci Pustelników z Międzyrzecza, bez wahania zaliczył ich w poczet świętych i nakazał oddawać im cześć. Wkrótce relikwie ich zostały wywiezione przez Brzetysława II do Czech, skąd wróciły do Polski przywiezione przez posła królewskiego bp. Jana Lubrańskiego około 1515 roku. Do Międzyrzecza, miejsca męczeństwa, relikwie powróciły staraniem Episkopatu Polski w roku 1966.

Wkrótce, bo za sześć lat, obchodzić będziemy uroczystość tysiąclecia przybycia Braci do Wielkopolski i ich męczeńskiej śmierci. Międzyrzecz już przygotowuje się do tych historycznych uroczystości. Zbliżający się jubileusz jest doskonałą okazją, by ogłosić Pięciu Braci Męczenników Międzyrzeckich honorowymi patronami miasta Międzyrzecza - jest to zwyczaj powszechnie znany w krajach Europy Zachodniej, tym bardziej, że są Oni historycznie związani z nadobrzezańskim grodem.

oprac. Grzegorz Skrzek

Malowidło ścienne
w prezbiterium kościoła
pw. Św. Jana Chrzciciela
w Międzyrzeczu Wilk.,
przedstawiające postacie
Pięciu Męczenników
w strojach zakonnych

STAROSTOWIE MIĘDZYRZĘCCY

DOMARAT

z Iwna i Pierzchna herbu Grzymała († 1397)
kasztelan poznański starostą międzyrzec-
kim wzmiankowany 1384

OSTRORÓG SĘDZIWIÓJ

herbu Nałęcz († 1441) wojewoda po-
znański, starosta generalny Wielkopolski
starostą międzyrzeckim wzmiankowany
1406

SZAMOTULSKI WINCENTY herbu Nałęcz († ok. 1443/5)

GÓRKA ŁUKASZ

herbu Łodzia (1482 - 1542) starosta gene-
ralny Wielkopolski, biskup kujawski

OSTRORÓG STANISŁAW ze Lwówka herbu Nałęcz († 1563)

dworzanin królewski, kasztelan międzyrzec-
ki starostą międzyrzeckim w latach 1557 -
1563

SŁUŻEWSKI JAN

herbu Sulima wojewoda brzeski starostwo
międzyrzeckie otrzymał w roku 1563

ZAMOYSKI JAN

herbu Jelita (1547 - 1605) kanclerz, het-
man wielki koronny starostwo międzyrzec-
kie posiadał w 1605 roku

ZBOROWSKI ALEKSANDER herbu Jastrzębiec († ok. 1636)

starostą w latach 1613 - 1617

OSTRORÓG JERZY

herbu Nałęcz († 1621) starostą między-
rzeckim 1617 - 1621

CZARNKOWSKI ADAM SĘDZIWIÓJ

herbu Nałęcz (ok. 1565 -
† 1628) wojewoda łęczycki, starosta gene-
ralny Wielkopolski

CZARNKOWSKI FRANCISZEK KAZIMIERZ (ok. 1618 - † 1656)

pułkownik, kasztelan poznański starostą
międzyrzeckim wzmiankowany 1649

LESZCZYŃSKI BOGUSŁAW

herbu Wieniawa (1614 - 1659)
starosta generalny Wielkopolski, podskarbi
wielki koronny

CZARNKOWSKI ADAM URIEL

herbu Nałęcz (1625 - 1675)
pułkownik królewski

OPALIŃSKI JAN

herbu Łodzia († 1684) wojewoda brzeski,
starosta generalny Wielkopolski

OPALIŃSKI PIOTR

herbu Łodzia († 1691) wojewoda łęczycki,
starosta generalny Wielkopolski starostą
międzyrzeckim 1684 - 1691

PRZYJEMSKI WŁADYSŁAW

herbu Rawicz, (ok. 1655 - †
1699) wojewoda kaliski starostą między-
rzeckim 1693 - 1698

JABŁONOWSKI STANISŁAW JAN

herbu Prus III (1634 - 1702)
hetman wielki koronny, kasztelan krakowski
starostą międzyrzeckim 1699 - 1702

TOWIAŃSKI JERZY

herbu Gerald († 1715 ?) starostą 1702 - 1709

RADOMICKI MACIEJ

herbu Kotwicz († 1729) wojewoda poznań-
ski, starosta generalny Wielkopolski staro-
stą wzmiankowany 1709

RADOMICKI JAN ANTONI

herbu Kotwicz († 1728) wojewoda
inowrocławski

JABŁONOWSKI STANISŁAW WINCENTY

herbu Prus III (1694 -
1754) wojewoda rawski

JABŁONOWSKI ANTONI BARNABA

herbu Prus III (1732 -
1799) wojewoda poznański, kasztelan kra-
kowski ostatni starosta międzyrzecki.

Opracował dr Andrzej Wędzki

I.H. P.A.N. Oddział Poznań

MIĘDZYRZECKI ZESPÓŁ MUZEALNY

Zamek – siedziba kasztelanów i starostów międzyrzeckich, zbudowany w połowie XIV wieku za czasów panowania Kazimierza Wielkiego na zrębach dawnego, drewniano-ziemnego grodu. W połowie XVI wieku został przebudowany i przystosowany do nowej techniki wojennej związanej z użyciem dział (basteje artyleryjskie). Stacjonowały tu oddziały wojska powołane do obrony polskiej granicy zachodniej. Zniszczony w czasie wojen szwedzkich w XVII wieku popadł w ruinę i nigdy nie został odbudowany. Zachowane mury zamkowe zabezpieczone zostały w formie trwałej ruiny w latach 1954–60.

Mury obwodowe zamku mają kształt nieregularnej podkowy zamkniętej od strony wschodniej dwiema bastejami artyleryjskimi z otworami strzelniczymi do rusznic w dolnej części i brukowaną platformą strzelecką w górnej części. Między bastejami znajduje się brama. Od strony dziedzińca do bastei przylegają pozostałości dawnych zabudowań zamkowych – do bastei południowej piwnica renesansowego budynku mieszkalnego, do bastei północnej budynek bramy przykryty czterospadowym dachem. Wewnątrz bastei południowej znajduje się rezerwat archeologiczny z fragmentami konstrukcji wału grodu z czasów Bolesława Chrobrego. Powierzchnia zamku – 1200 m². Oficyna dworska – I połowa XVIII wieku.

Początkowo był to niewielki budynek o konstrukcji szachulcowej z dachem krytym dachówką, ustawiony prostopadle do budynku starostwa. Rozbudowano go w końcu XVIII wieku i na początku XIX wieku, a w połowie XIX wieku połączono budynkiem łącznikowym ze starostwem. W latach 1960–64 restaurowany i przystosowany do celów muzealnych. Mieści się tu wystawa stała Muzeum z zakresu kultury ludowej regionu (u dołu).

Budynek starostwa – zbudowany w 1719 roku jako siedziba starostów międzyrzeckich po zburzeniu zamku w wojnach szwedzkich. Posadowiony jest na niewielkim wzniesieniu obok ruin zamku. Pierwotnie był to budynek wolnostojący z wysokim, krytym dachówką dachem. Przebudowany w początkach XIX wieku otrzymał klasycystyczne formy charakterystyczne dla prostych budynków dworskich. W latach 1956–64 został restaurowany i przystosowany do celów muzealnych. Mieści się tu wystawa stała Muzeum z zakresu sztuki, archeologii i historii (u góry).

Karczna dworska – zaznaczona na planach miasta z końca XVIII wieku, przebudowana w II połowie XIX wieku na budynek mieszkalny (obecnie w remoncie).

Dom bramny – odtworzony w 1975 roku w miejscu zniszczonego w 1945 roku dawnego XVIII-wiecznego budynku o konstrukcji szachulcowej.

Park – pierwsze założenia ogrodowe pochodzą z I połowy XVIII wieku i dotyczą terenu wokół budynku starostwa i wału nad fosą. W połowie XIX wieku zagospodarowano resztę terenu należącego do dworu. Zachowała się tu rzeźba terenu o charakterze obronnym w postaci wałów ziemnych grodu i podgrodzia z X i XI wieku. Lustra wodne okalających całość rzek, fosy, stawu i kanałów tworzą urozmaiconą kompozycję krajobrazową.

MUZEUM w MIĘDZYRZECZU

Muzeum w Międzyrzeczu powstało w 1946 roku. 18 marca tego roku, w kilku pomieszczeniach ówczesnego domu kultury, otwarta została pierwsza wystawa, na którą złożyły się zabytki z zakresu sztuki, historii i kultury ludowej zebrane uprzednio w okolicach Międzyrzecza.

Od 1947 roku Muzeum ma swą siedzibę w zabytkowych budynkach dawnego starostwa i oficyny dworskiej z początku XVIII wieku. Po remoncie adaptacyjnym, 24 lipca 1965 roku, otwarta została stała wystawa Muzeum p.n. „Tysiąc lat Międzyrzecza”, która przedstawia przeszłość miasta i regionu od czasów najdawniejszych do współczesności. Obejmuje zabytki z dziedziny archeologii, historii, sztuki, rzemiosła artystycznego i kultury ludowej.

Dział Archeologiczny ukazuje ślady ludzkiego życia na tym terenie od schyłku starszej epoki kamienia do średniowiecza, powstanie i rozwój międzyrzeckiego grodu, zamku i miasta. Zabytki pochodzą z badań archeologicznych prowadzonych na zamku i wokół budynku starostwa oraz wykopalisk z okolic Międzyrzecza. Są to przedmioty codziennego użytku, z zakresu rolnictwa, rybactwa, łowiectwa, różnych rzemiosł (kactwo, szewstwo, kowalstwo, rogowiarstwo itp.), ozdoby i militaria. Dział Historyczny zawiera muzealia świadczące o przeszłości miasta, między innymi pieczęcie miejskie i cechowe z XIV-XIX wieku, rękopisy przywilejów królewskich nadanych miejscowym rzemieślnikom, stare księgi pochodzące z biblioteki kasztelana międzyrzeckiego Adama Żychlińskiego.

Dział Sztuki przedstawia największą w Polsce kolekcję portretów trumiennej, tablic inskrypcyjnych i herbów związanych ze staropolskim obrządkiem pogrzebowym zjawiskiem na gruncie sztuki europejskiej. Związany jest z obyczajowością polską XVII-XVIII wieku i występuje w malarstwie barokowym wyłącznie na obszarze dawnej Rzeczypospolitej. W tym czasie w sarmackiej Polsce rozwinął się ceremonial uroczystego pochówku, silnie rozbudowany pod względem widowiskowym i plastycznym. Portret trumienny był najważniejszym elementem dekoracji pogrzebowej.

Przytwierdzony od strony nóg do stojącej wysoko na katafalku trumny przedstawiał zmarłego jako osobę żyjącą, co sprawiało wrażenie, jakby sam zmarły uczestniczył we własnej uroczystości pogrzebowej. Od strony głowy umieszczona była tablica inskrypcyjna z legendą epitafią zmarłego, a przy katafalku lub w nawie bocznej kościoła liczne tablice herbowe ukazujące rodowe koligacje zmarłego. Po uroczystościach pogrzebowych portrety trumienne, tablice inskrypcyjne i her-

bowe zawieszane były we wnętrzu kościoła dla utrwalenia pamięci o zmarłym. Portrety trumienne, malowane techniką olejną na blasze cynowej, cynowo-olowanej lub miedzianej, posiadają kształt 6 lub 8-boczny, w zależności od krótszego boku trumny. Autorami ich byli nieznani z nazwiska malarze cechowi.

Fot. T. Świder

Fot. E. Stasyszyn

Fot. E. Stasyszyn

Zbiór portretów trumiennej prawie w całości pochodzi z okolic Międzyrzecza. Przedstawia miejscowe szlacheckie rody Bronikowskich, Dziembowskich a także osiadłe na tym terenie od VI wieku niemieckie rody Troschków, Prewitzów, Unrugów, Schlichtingów, którzy od Polskiej szlachty przejęli zwyczaj uroczystego pochówku. Międzyrzeckie portrety trumienne prezentowane były na wielu wystawach za granicą, m.in. w Paryżu, Londynie, Zurychu, Rzymie, Moskwie, Helsinkach i Bonn. Ponadto w Dziale Sztuki znajdują się portrety ostatnich kasztelanów i starostów międzyrzeckich, polskie malarstwo portretowe XVII-XIX wieku, rzemiosło artystyczne, monety, medale, militaria.

Dział Kultury Ludowej pokazuje kulturę polskiej ludności rodzimej z końca XIX i I poł. XX wieku zamieszkającej głównie w Dąbrówce Wilk., a także przedmioty kultury ludowej ludności osiadłej na terenie ziemi międzyrzeckiej po 1945 roku.

„VARIUS”-znaczy inny...

Fot. M. Stoiński

Dwa kilometry na wschód od centrum Międzyrzecza, przy ul. Poznańskiej kryje się za typowym „blokowiskiem” szczególna enklawa: Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych-Obrzyce.

Dla większości mieszkańców miasta obiekt pozostaje nieznany, czasem tajemniczy, niekiedy wstydlivy, na zasadzie: wszyscy wiedzą o co chodzi, więc nie ma o czym mówić.

Tymczasem... Tymczasem korzystając z okazji uważam za konieczne zwrócić uwagę Państwa na tę dzielnicę Międzyrzecza, z którą miasto jest związane od niemal 90 lat, ponieważ jest ona wyjątkowa.

Obecnie ścisły teren Obrzyce ma powierzchnię 71 hektarów, mieszka na nim ok. 1300 osób stałych mieszkańców. Szpital zatrudnia 611 osób personelu, w tym 444 osoby, tzw. „personelu białego”. Kadra lekarska liczy 21 osób. Szpital dysponuje 1. 100 łóżkami dla pacjentów ze schorzeniami układu nerwowego. Stąd łatwo obliczyć, że „na stałe” w Obrzycach przebywa ok. 2. 500 ludzi. Szczegółowość dzielnicy polega głównie na tym, że splatają się tutaj, współistnieją i współzawodniczą ze sobą sprawy chorych i pracowników, interesy zakładu pracy i dzielnicy mieszkaniowej, miejsca nauki, zabaw dzieci, terenu rekreacji i lecz-

nictwa, problemy sąsiedztwa i ogródków działkowych, oraz wiele innych spraw. A to wszystko pod jednym szyldem: „Szpital Obrzyce” - czego dowodem są chodzący po terenie pacjenci tegoż szpitala.

To tytułem wstępu a teraz do rzeczy!

Szpital powstał w latach 1901-1904 jako czwarty z kolei zakład dla chorych psychicznie w dawnej pruskiej prowincji poznańskiej.

Początkowo szpital był przewidziany dla 700 chorych, zakładano jednak jego rozbudowę i po kilku latach liczył on już 1. 200 łóżek.

W czasie II wojny światowej pojemność jego była znacznie większa.

Zasadniczą część szpitala stanowią pawilony dla chorych, jest ich 20.

Umieszczone są one na planie prostokąta o wym. 516x330 m. Te-

ren tego prostokąta poprzecinany jest uliczkami krzyżującymi się pod kątem prostym w taki sposób, że wyznaczają one działki dla poszczególnych pawilonów. Po każdej stronie osi symetrii planu, którą stanowią, kuchnia magazyny, dwa budynki mieszkalne i stara kotłownia, pobudowano po 10 pa-

wilonów-oddziałów, których charakterystyczną cechą jest lustrzane podobieństwo (lewa odpowiada prawej). Wszystkie budynki wykonane są z dwóch kolorów cegły, żółtej i czerwonej, mają skośne, kryte czerwioną dachówką dachy, a na nich liczne wieżyczki, szpikulce i ozdobne wykończenia belkowania. Gdzieś tam zachowały się ozdoby na kalenicach. Krawędzie budynków, parapety, gzymsy często wykańczane są polewaną, zieloną cegłą. Nie ma tynków. Nadzwyczaj staranne jest ułożenie cegieł w każdej płaszczyźnie, wykończono każdy szczegół. Duże okna z których większość nie ma krat, tylko niektóre, o drobniejszych szybach po bliższym zbadaniu okazują się być wykonane ze stali. W drzwiach jeszcze dość licznie zachowały się piękne, secesyjne gięte kraty. W całości niedalekiej przeszłości teren każdego oddziału oddzielony był płotem z siatki, co ułatwiała zagospodarowanie terenu i utrzymanie porządku. Wśród budynków posadzono nieregularnie wieloletnie sosny kilka odmian dębów, topoli, rzadkie odmiany świerków. Niekóre oddziały obwiedzione zostały żywopłotem z berberysu czy ligustru, miejscami spotykamy krzewy pigwowca. Po bokach prostokątnego planu w różnych odstępach pobudowano domki mieszkalne dla personelu, które utrzymane są w stylu całego budownictwa szpitala. W szpitalu jest również bardzo ładna, neogotycka kaplica, w ostatnim okresie szczególnie pieczołowicie odnowiona. Nad całym terenem góruje wieża ciśnień i charakterystyczny wielometrowy komin starej kotłowni, na którym pierwszego września 1982 roku nizinani sprawcy umieścili hasło „SOLIDARNOŚĆ”.

Ryszard Krawiec

Fot. M. Stoiński

WALORY PRZYRODNICZE

Niewiele jest tak niezwykle malowniczych zakątków na Ziemi Lubuskiej jak najbliższe okolice Międzyrzecza. Dość szeroka dolina, porzeczniana wstęgą wijącej się tu rzeki Obry, stanowi zasadniczy element krajobrazu. Całość ozdobiona jest kilkunastoma jeziorami oraz pięknymi obszarami leśnymi, które pokrywają połowę terenu. Strefa obniżenia Obry sąsiaduje na północnym wschodzie z Pagórkami Pszczewsko-Pniewskimi, na południu i południowym zachodzie z Pagórkami Sulęcińsko-Świebodzińskimi, a na północy z Pradolina Warty.

Opisywany obszar oznaczony jest na mapach fizycznych zieloną barwą, z którą zazwyczaj kojarzy się płaski, monotony i nieciekaw dla oka teren. Tymczasem okolice Międzyrzecza przeczą temu przez bardzo urozmaicony krajobraz i rzeźbę powierzchni, która jest rezultatem wielu złożonych wydarzeń geologicznych.

Klimat tego obszaru jest typowy dla całego Niżu Polskiego. Wynika ze ścierania się nad Europą Środkową oceanicznych i kontynentalnych mas powietrza. Przeważają wiatry z kierunków zachodnich. Maksimum zachmurzenia występuje w grudniu, natomiast minimum od maja do sierpnia. Największa liczba dni pochmurnych pojawia się w zimie, najmniejsza w okresie od kwietnia do września.

Większość form wklęsłych, w których płyną obecnie strugi wodne lub znajdują się jeziora, to rynny polodowcowe. Wyjątek stanowi rzeka Obra, która płynie starą formą wklęsłą sprzed zlodowacenia bałtyckiego. Jest to typowa rzeka nizinna o długości 175 km. Powierzchnia zlewni stanowi 3438 km², a średni przepływ 7 m³/sek.

W okolicach tych występuje duża ilość jezior, których największe skupienie znajduje się niedaleko wsi: Bobowicko, Nietoperek i Kursko. Dominują jeziora rynnowe i „oczka”. W niedostępnych gąszczach szuwarów gnieźdzą się kolonie dzikiego ptactwa. Spotyka się tu kaczkę krzyżówkę, cyranke, cyraneczkę i rdzawogłową. Żyją tutaj łyski, kurki wodne i perkozy. Na płytkiej wodzie wśród trzcin można napotkać czaple siwą.

Jednym z najbardziej interesujących jest jezioro Głębokie, oddalone o 4 km od Międzyrzecza, leżące przy międzynarodowej trasie E-65 prowadzącej w kierunku na Gorzów

Wlkp. Głębokie reprezentuje klasyczny typ jeziora zamkniętego, bez odpływu powierzchniowego. Posiada 112,2 ha powierzchni, jest długie na 2280 m, szerokie na 825 m, a jego maksymalna głębokość wynosi 25,4 m. Szczególną atrakcją dla pływających stanowi bogata roślinność podwodna, urozmaicona rzeźba dna i duża przezroczystość wody. Jezioro otoczone jest wysokopięnnymi lasami z przewagą drzew liściastych.

Amatorzy uprawiania sportów i wycieczek wodnych znajdują tu doskonałe warunki. Piękna, piaszczysta plaża oraz wygodny pomost stwarzają idealne warunki do plażowania i kąpieli. Od jeziora Głębokie prowadzi kilka interesujących szlaków pieszych. Wszystkie one biegną lasami, niezwykle bogatymi w płody leśne.

Bardzo malowniczym i ciekawie położonym jest jezioro Kurskie, oddalone od Międzyrzecza o 14 km w kierunku na Sulęcín. Jego powierzchnia wynosi 77,7 ha a głębokości 9,3 m. Łączy się ono z jeziorami Długim i Chyckińskim, tworząc malowniczy szlak wodny. Razem stanowią one jeden z wariantów urozmaiconego spływu rzeką Obrą.

Okoliczne lasy, porastające wzgórza morenowe, stanowią dla miłośników przyrody teren interesujących wycieczek pieszych.

Kolejnym interesującym zbiornikiem wodnym jest jezioro Bobowickie. Leży ono w miejscowości Bobowicko, 4 km od Międzyrzecza przy trasie prowadzącej w kierunku Międzychodu (Poznań). Jezioro Bobowickie posiada powierzchnię 36,6 ha a jego maksymalna głębokość wynosi 14,5 m. Północna część jeziora łączy się wąskim ciekiem z dwoma mniejszymi jeziorami: Rozdrożnym i Tylnym. W jego wodach żyją: płoc, leszcz, okoń, szczupak, sum i węgorz. Całość zanurzona jest w pięknym kompleksie leśnym, bogatym w owoce leśne i zwierzyń.

Jeziorami, które ze względu na swoje niezaprzeczalne walory należy koniecznie poznać, są: jezioro Bukowieckie (82 ha) oddalone od Międzyrzecza o 5 km w kierunku na Wolsztyn, jezioro Paklicko Małe (47 ha) położone przy letniskowej wsi Wysoka, oddalone o 15 km od Międzyrzecza w kierunku na Świebodzin, jezioro Żółwin (40,5 ha) oddalone o 7 km od Międzyrzecza w kierunku wsi Kuligowo oraz jezioro Wyszawskie (36,6 ha) od-

dalone o 10 km od Międzyrzecza w kierunku na Wolsztyn.

Łańcuch jezior obrzańskich stanowi prawdziwy raj dla wędkarzy. Spotykamy tutaj leszcza, lina, jazia, klenia, bolenia, okonia, szczupaka, młusa i węgorza.

Gmina Międzyrzecz leży na terenie należącym do najbardziej zalesionych obszarów Polski. Największe kompleksy lasów znajdują się w okolicach wsi: Bukowiec, Wyszawno, Szumiąca, Głębokie i Pieski. Rosną tutaj przede wszystkim monokulturowe lasy sosnowe, którym w poszyciu często towarzyszy jałowic. Lasy mieszane występują w dolinie Obry i w pobliżu jezior. Ciekawe partie lasów mieszanych po-

rastają zbocza rynien jeziornych oraz liczne bezodpływowe zagłębienia. Spotkać tam można duże oazy dębu, olchy, buka, czarnej topoli, grabu i jesionu. Wspaniałe partie dębów porastają oba brzegi Obry tuż za wsią Gorzyca.

Tak rozległe kompleksy leśne stanowią doskonały teren do bytowania wielu zwierząt, między innymi dzików, saren, jeleni, lisów, zajęcy oraz licznych gatunków ptactwa leśnego. To z kolei stało się podstawą intensywnej gospodarki łowieckiej. Na terenie gminy Międzyrzecz działa sześć kół łowieckich oraz dwa dewizowe obwody łowieckie.

Serdecznie zapraszamy do przyjazdu na Ziemię Międzyrzeczką!

„Nad jeziorem Głębokie”

Jadąc drogą E-65 z Międzyrzecza w kierunku Gorzowa Wlkp. 4 km za miastem ujrzymy po lewej stronie drogi tablice i znaki zapraszające przejeżdżających do zatrzymania się lub wypoczynku. Tu bowiem znajduje się najlepiej zagospodarowane w gminie jezioro Głębokie. Nad jego brzegami zlokalizowanych jest kilka ośrodków wypoczynkowych. Samo jezioro jest otoczone wysokopięnnym lasem sosnowym tworzącym swoisty mikroklimat sprzyjający wypoczynkowi. Powierzchnia jeziora wynosi 125 ha, jego długość 2280 m, szerokość 925 m a max. głębokość 25,4 m. Całe jezioro objęte jest strefą ciszy o czym pamiętać muszą miłośnicy sportów motorowodnych. Czystość jeziora, bogata podwodna szata roślinna to magnes dla pływających i miłośników podwodnego pływania lub fotografowania.

Szereg ośrodków wypoczynkowych zaprasza turystów i wczasowiczów do skorzystania z bogatej oferty wypoczynkowej. Jednym z największych ośrodków jest OW „Głębokie I i II” należący do Międzyrzeckiego Ośrodka Turystycznego. Na terenie ośrodka „Głębokie I” znajduje się kilkadziesiąt prywatnych i zakładowych domków letniskowych. Odpoczywający mogą skorzystać z:

- * kąpieliska strzeżonego z plażą i pomostami nad wodą
- * wypożyczalni sprzętu wodnego (kajaki, rowery wodne)
- * boiska sportowego i placu zabaw dla dzieci
- * restauracji „Leśnej” (zapewnia całonocne wyżywienie i imprezy kulturalne)
- * szeregu punktów handlowych i gastronomicznych
- * kempingu i pola namiotowego z kuchnią turystyczną
- * kaplicy kościelnej

Obok ośrodka znajduje się hotel z 92 miejscami noclegowymi w pokojach 1 i 2-osobowych. Zjazd przygotowany jest na pełną obsługę żywieniową. Może zorganizować

okolicznościowe bankiety, imprezy rodzinne, jazdy itp. (tel. 25-56).

W głębi, wśród ciszy leśnej i zieleni funkcjonuje OW „Głębokie II”. Ośrodek dysponuje 72 miejscami w domkach 1, 2, 3 i 4-osobowych z ciepłą wodą i sanitariatami. Dla części domków istnieją sanitariaty ogólnodostępne. Dla wczasowiczów odpoczywających w tej części ośrodka przygotowano dodatkowe kąpielisko strzeżone z plażą i wypożyczalnią kajaków. Informacje: tel. 25-56, 25-48 lub MOT 20-33.

Do wypoczynku nad jeziorem Głębokie zaprasza OW „Głębokie 4” należący do Pani Krystyny Geller. Do dyspozycji turystów są 32 miejsca w domkach turystycznych oraz leśne pole biwakowe.

Nad jeziorem Głębokie zlokalizowany jest ponadto:

- * OW „Archimedes” należący do zakładów z Wrocławia i Jawora.
- W miarę posiadania wolnych miejsc udostępnia domki innym turystom (tel. 19-14). Ośrodek posiada własne kąpielisko, stołówkę oraz wypożyczalnię sprzętu wodnego.

* OW „Ruczaj” należący do spółdzielni Pracy z Poznania. Ośrodek jest miejscem wypoczynku sobotnio-niedzielnego i wakacyjnego dla właścicieli domków turystycznych. W miejscowości Głębokie jest przystanek PKS i stacja kolejowa linii Zbąszynek-Międzyrzecz-Gorzów Wlkp.

Czyste powietrze i woda, wokół lasy i zieleń, możliwość uprawiania spacerów, sportów wodnych, żeglownia, jesienią grzybobranie to walory które sprawiają, że Głębokie cieszy się sporym zainteresowaniem wśród turystów krajowych i zagranicznych. Niektórzy z nich wracają tu corocznie. Turystom i wczasowiczom przybywającym i wypoczywającym nad jeziorem Głębokie życzymy przyjemnego pobytu i wypoczynku.

E.S.

MIEDZYZYRZEC

CZ

Legenda.

- poczta
- stacje paliw
- Dom Kultury i kino
- zamek i muzeum
- Urząd Miasta i Gminy
- Urząd Rejonowy
- biblioteka

SANKTUARIUM MARYJNE W ROKITNIE

Na trasie starego szlaku, w odległości 12 km od Międzyrzecza w kierunku na Przytoczna znajduje się Sanktuarium Maryjne, cel licznych pielgrzymek i piękny kompleks budownictwa sakralnego. Wieś Rokitno istniała prawdopodobnie już w XII wieku a forma jej zabudowy wskazuje na dawne, słowiańskie pochodzenie. Głównym obiektem architektonicznym miejscowości jest piękny kościół, którego wieże górują nad panoramą wsi.

Obecny kościół jest już zapewne trzecią świątynią katolicką, która stoi w tym miejscu. Pierwsza wzniesiona w XII lub XIII wieku nie przetrwała. Budowy nowego kościoła podjął się ksiądz Stanisław Dembiński, opat klasztoru Ojców Cystersów w Bledzewie. Jego dzieło podjął następca Jan Kazimierz Opaliński, który ukończył budowę kościoła w 1669 roku. W następne dwa lata świątynia została rozbudowana, dodano dwie wieże, nowy ołtarz główny i rozszerzono bryłę kościoła. Rozbudowa ta została przeprowadzona w związku z uznaniem obrazu Matki Bożej za obraz cudowny. Kościół w tej postaci przetrwał do 1748 roku.

Wybrany w 1746 roku na kolejnego opata cystersów bledzewskich Michał Gorczyński zajął się budową obecnie stojącego kościoła. Kontynuował ją jego następca Michał Korzeniowski, który budowę świątyni ukończył w stanie surowym i przykrył dachem. Projekt kościoła w stylu barokowym opracował architekt królewski Karol Martin Frantz. Świątynię wspaniale przyozdobił kolejny opat bledzewski Józef Loka. W sto lat później świątynia została konserwowana przez arcybiskupa gnieźnieńsko-poznańskiego Leona Przyłuskiego.

Obiektem o szczególnym znaczeniu jest Cudowny Obraz Matki Bożej. Według historyków sztuki obraz Matki Bożej Rokitniańskiej został namalowany w początku XVI wieku, ale nie jest znane miejsce jego powstania. Natomiast wiadomo, że pierwszymi jego właścicielami była rodzina Stawickich, osiadła na Kujawach. Jan Stawicki przekazał wizerunek Matki Bożej księdzu Maciejowi

Dąbrowskiemu. W 1632 roku umiera jego właściciel a obraz przechodzi w posiadanie kanclerza koronnego Wacława Leszczyńskiego. Po śmierci kanclerza obraz zabiera jego córka Katarzyna. Po zgonie pierwszego męża Katarzyna wychodzi powtórnie za mąż za Piotra Opalińskiego z Bnina, wojewodę kaliskiego.

Katarzyna Opalińska przed śmiercią przepowiada, że kto otrzyma ów obraz Matki Bożej, otrzyma także nieprzebrany skarb dobrodziejstw Bożych. W jedenaste lat po jej śmierci, tj. w 1665 roku, umiera także wojewoda Opaliński. Spadkobiercą obrazu czyni jednego ze swych synów Jana Kazimierza, który zostaje duchownym, a następnie opatem Ojców Cystersów w Bledzewie.

Opat po swojej matce odziedziczył gorące nabożeństwo do Matki Najświętszej. Pragnąc dać wiernym możliwość uproszenia łask, zamierzał umieścić obraz w kościele klasztornym w Bledzewie. Jednak zakonnicy sprzeciwili się temu projektowi w obawie, że pielgrzymi będą przeszkadzali im w spełnianiu praktyk religijnych. W związku z tym opat w 1669 roku zabrał obraz do Rokitna i umieścił go w głównym ołtarzu tamtejszego kościoła.

Wkrótce obraz ten zaczął doznawać czci i zyskiwał jako cudowny z powodu otrzymywanych przez modlących się łask. Stał się celem licznych pielgrzymek nawet z odległych stron kraju.

Ówczesny biskup poznański Stefan Wierzbowski, na prośbę opata z Bledzewa, wysłał komisję, która miała zbadać prawdziwość zachodzących uzdrowień i innych nadzwyczajnych faktów. Wyniki pracy komisji ogłosił 4 marca 1670 roku z ambony kościoła w Rokitnie dziekan ksiądz Steczewicz. Obraz został uznany jako godny odbierania czci publicznej.

Jeszcze w listopadzie 1670 roku król Michał Korybut Wiśniowiecki zabiega o sprowadzenie obrazu do Warszawy. Następnego roku na wiosnę udaje się na wyprawę wojenną pod Lublin, zabierając ze sobą wizerunek Matki Bożej. W czasie walk obraz

obnoszono po obozie. Król bogato obdarował obraz a rycerze na piersiach Matki Bożej zawiesili podobiznę białego orła. Ten symbol polskości stał się przez następne stulecia przedmiotem kultu ludności porozbiorowej Polski.

W październiku 1671 roku obraz jest uroczystie witany w Poznaniu a 22 listopada tego roku dociera ponownie do Rokitna i zostaje umieszczony w nowym ołtarzu głównym.

GOŚCIKOWO

Gościkowo, zwane także Paradyżem, leży w odległości 12 km od Międzyrzecza w kierunku na Świebodzin przy międzynarodowej trasie E-65. Wieś leży na dnie płaskiej doliny polodowcowej, nad rzeką Paklicą, która oddziela dwie sąsiadujące ze sobą wsie:

Gościkowo i Jordanowo.

Gościkowo ma bogatą historię i stare tradycje polskości. 29 stycznia 1230 roku, na dworze księcia Odonica w Poznaniu, Mikołaj Bronisz podpisał akt darowizny i złożył go na ręce opata cysterskiego Henryka z miejscowości Lehnin (Brandenburgia). Fundacja klasztoru paradyjskiego, dokonana przez komeksa Mikołaja Bronisza, ówczesnego wojewodę poznańskiego i jednego z zamożniejszych ludzi w Wielkopolsce, miała podłoże religijne i ekonomiczne. Bronisz był świadomy, że fundacja jest potrzebna dla rozwoju cywilizacyjnego dzielnicy i kraju. Cystersi spełniali te warunki szerząc kulturę rolną i rozwijając działalność ekonomiczną.

O prężności działań cystersów świadczą następujące fakty; w akcie nadania otrzymali jedną wieś wraz z dziesięcioma przyległymi włościami a według danych z 1534 roku opactwo posiadało 23 wsie i areal o łącznej powierzchni 29.482 ha i do tego blisko 4 tys. ha lasów.

Od 1538 roku, na podstawie nakazu króla Zygmunta I Starego, opatem zakonu mógł być jedynie Polak i to pochodzenia szlacheckiego.

Po rozbiorach Polski rząd pruski skonfiskował majątki klasztorne i ostatecznie 1 stycznia 1834 roku nastąpiła ostateczna likwidacja opactwa cysterskiego. W zabudowaniach klasztornych umieszczono Królewskie Katolickie Seminarium Nauczycielskie.

Ojcowie cystersi, dawni Strażnicy Maryjnego Sanktuarium w Rokitnie, odeszli w 1836 roku. Po cystersach opiekę nad kościołem i parafią przejęli księża diecezjalni i sprawują ją do dnia dzisiejszego.

Godnym polecenia pielgrzymom i turystom jest małe muzeum znajdujące się opodal kościoła. Zebrane są w nim liczne pamiątki z dziejów Sanktuarium Maryjnego oraz ludności mieszkającej na tym terenie.

W latach powojennych do 1952 roku kuratelę nad Paradyżem sprawowali księża salezjanie. Od tego roku tu zostaje ulokowany wydział filozoficzny Gorzowskiego Seminarium Duchownego, a począwszy od 1960 roku w Paradyżu znalazło się całe Gorzowskie Wyższe Seminarium Duchowne.

Zabudowania klasztorne wraz z kościołem wznoszą się w pięknym, starym parku. Stanowią one najcenniejszy zabytek architektury na Pojezierzu Lubuskim. Liczne przebudowy oraz pożar w 1633 roku nie zatrzyły pierwotnego stylu kościoła, a szczególnie wczesnogotyckiego wnętrza. Nawa główna, o długości czterech przeszło kwadratów oraz nawy boczne, o połowę niższe i węższe, mają XIII-wieczne sklepienie krzyżowo-żebrowe. Na tle wczesnogotyckiej architektury przykuwa wzrok bogaty wystrój wnętrza, utrzymany w stylu baroku. Uwagę zwraca olbrzymi, o nadzwyczajnej dynamice architektonicznej, ołtarz główny, zajmujący całą wschodnią ścianą prezbiterium. Pełne wyrazu i ekspresji figury naturalnej wielkości uchodzą za wysokiej klasy dzieło rzeźbiarskie z 1740 roku. Obecny swój wygląd kościół otrzymał w połowie XVIII wieku a jego twórcą był słynny architekt królewski Karol Martin Frantz.

Z kościołem połączony jest wielki czworobok zabudowań klasztornych z trzema wieżami w narożach. Poza budynkiem przylegającym bezpośrednio do kościoła, wzniesionym prawdopodobnie już w XIII wieku, reszta kompleksu zabudowań klasztornych otrzymała obecne formy baroku, częściowo zaś klasycyzmu.

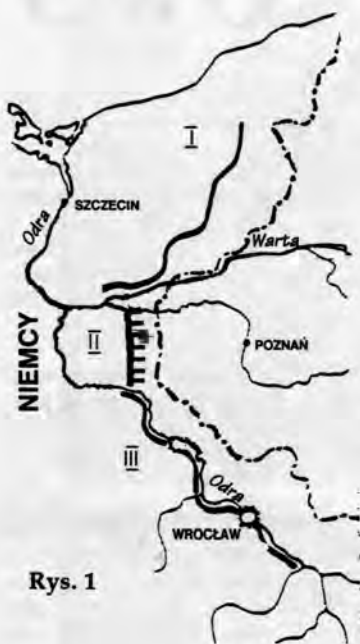
MIEDZYRZECKI REJON UMOCNIONY

/Oder-Warthe-Bogen/

1. Historia powstania Miedzyrzeckiego Rejonu Umocnionego /MRU/.

Środkowe Nadodrze od wieków było miejscem walk plemion słowiańskich z germańskimi. Od X wieku królowie i książęta polscy stawiali warownie, grody i zamki obronne /Miedzyrzecz, Zbąszyn, Kostrzyn, Lubusz/. Po II rozbiorze Polski Miedzyrzecz dostaje się pod panowanie Niemiec (Brandenburgia) które trwało do roku 1945.

Po I wojnie światowej na mocy postanowień traktatu wersalskiego odrodzone państwo polskie graniczyło z Niemcami (granica przebiegała 30 km od Miedzyrzecza).

Rys. 1

Tereny między Wartą a Odrą zwane Bramą Lubuską lub Wrotami Berlińskimi stały się ważnym strategicznie miejscem przyszłych działań militarnych niemieckich. Tędy przebiegała bowiem najkrótsza droga z Warszawy do Berlina i odwrotnie. Przewidywana rola tych ziem w przypadku wybuchu konfliktu zbrojnego spowodowała powstanie koncepcji i planów budowy przez Niemców olbrzymich umocnień wzdłuż swojej wschodniej granicy (Rys.1).

Niemcy zakładali początkowo że wojna wybuchnie z Francją. Polska związana sojuszem z Francją miała jej pomóc a armia miała maszerować najkrótszą drogą w kierunku Berlina. Umocnienia miały ten marsz uniemożliwić.

I - Wał Pomorski

II - Miedzyrzecki Rejon Umocniony

III - Pozycja Środkowej Odry

..... granica polsko niemiecka wg stanu z 1939r.

2. Charakterystyka MRU.

Zasadniczymi elementami umocnień MRU były:

- * 2, 3 i 4 kondygnacyjne żelbetonowe schrony bojowe tzw. "pancerwerki"
- * zapory inżynierskie i przeciwczołgowe tzw. "zęby smoka",
- * mosty obrotowe i przesuwne (Stary Dworek, Kursko, Bledzew)
- * tamy, śluzy, kanały, jazy (Przetocznicza, Skąpe)
- * sztuczne zbiorniki wodne (Jez. Kęszyckie).

Niemcy wykorzystywali do obrony naturalne ukształtowanie terenu, jego rzeźbę oraz liczne jeziora, stawy, rzeki.

Schrony bojowe lokalizowano pojedynczo (chroniły ważnego skrzyżowania dróg lub mostu) lub łączono je podziemnymi korytarzami tworząc w ten sposób grupy warowne. („Ludendorf”, „Schill”, „Scharhorst”). Między Kęszycą a Boryszynem Niemcy wybudowali 20 „pancerwerków”, które następnie połączyli systemem podziemnych korytarzy. W latach 1934-38 wybudowali łącznie ok. 28 km podziemnych tuneli, których głębokość

sięga 40 m.

Schemat podziemnych korytarzy przedstawia Rys.2

Jest to najsilniej ufortyfikowana część Miedzyrzeckiego Rejonu Umocnień. Jej wielkość porównywalna jest do słynnej Linii Maginota we Francji. Do podziemi można było wjechać kolejką wąskotorową lub pojazdem samochodowym.

Na głównej drodze ruchu znajdowały się dworce z rozjazdami umożliwiającymi bezkolizyjny ruch kolejki wąskotorowej. Cały system podziemnych korytarzy miał sprawną wentylację i odwodnienie grawitacyjne. Z głównej drogi ruchu odchodziły korytarze boczne do poszczególnych schronów bojowych. Pancerwerki posiadały najczęściej 2 kondygnacje. W części górnej znajdowały się izby bojowe z karabinami maszynowymi, moździerzem, miotaczem ognia, środkami łączności i stanowiskiem dowodzenia. W części dolnej znajdowały się pomieszczenia techniczne ze studnią głębinową, pomieszczenia koszarowe i magazyny z amunicją. Do transportu zaopatrzenia i amunicji służyła kolejka wąskotorowa oraz windy towarowe. Przedpole pancerwerków było zaminowane oraz pokryte drutem kolczastym.

REZERWAT PRZYRODY „Nietoperek”

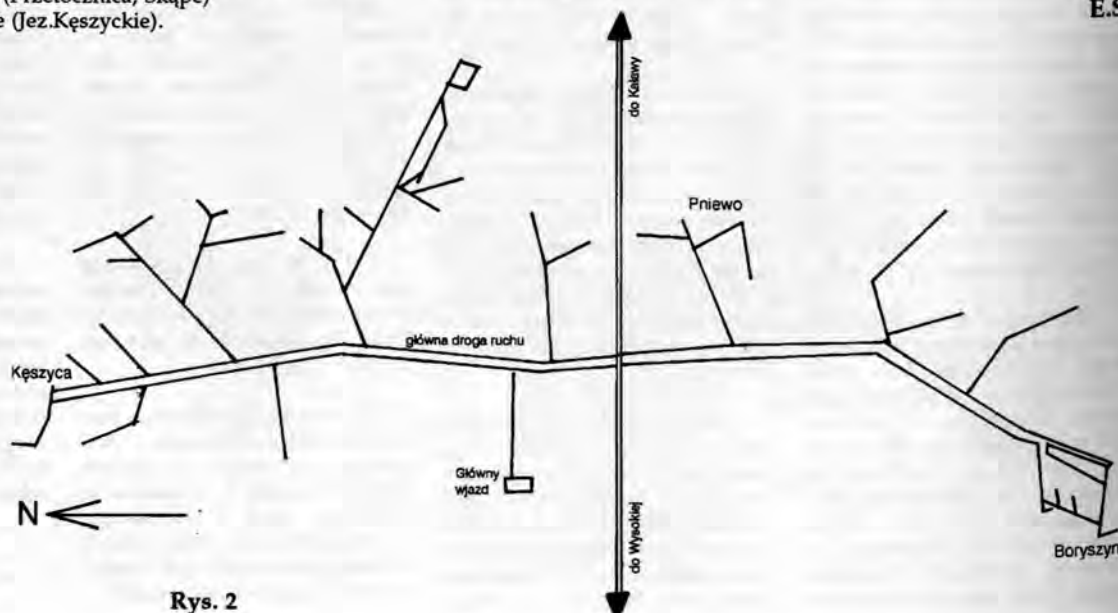
W części podziemnych korytarzy i tuneli znalazły doskonałe schronienie nietoperze. Podziemia zastąpiły im naturalne jaskinie i pieczary, których brak jest na całym Niżu Polskim. W roku 1980 na powierzchni 2,5 ha utworzony został rezerwat faunistyczny „Nietoperek”, którego celem jest ochrona populacji tych mało jeszcze znanych ssaków. Liczbę nietoperzy ocenia się obecnie na ok. 30.000 szt. z 12 gatunków. Najliczniejsze z nich to nocek rudy, nocek duży, gacek wielkouch, mopek. Dla niektórych gatunków jest to największy rezerwat nietoperzy w Europie.

Nietoperze przylatują do podziemi MRU jesienią z odległości 60-200 km i zapadają w stan hibernacji (śpiączki zimowej), która trwa do wiosny. Latem nietoperze przebywają w okolicznych lasach i starych zabudowaniach przygotowując się do kolejnego zimowania.

3. Możliwości zwiedzania MRU.

MRU jest niespotykanym w skali europejskiej obiektem inżynierii wojskowej i jednocześnie rezerwatem nietoperzy. Od roku 1990 część podziemi (w granicach administracyjnych województwa gorzowskiego) należy do gminy Miedzyrzecz. Wszystkie wejścia zostały zamknięte specjalnymi kratami. Część umocnień w MRU została przeznaczona do celów turystyki. Możliwe jest zwiedzenie fragmentu umocnień MRU w miejscowości Pniewo k/Kaławy. Z uwagi na charakter obiektów zwiedzanie odbywa się tylko z przewodnikiem i w grupach do 20 osób. W sezonie wakacyjnym przewodnik czeka na chętnych przy wystawie nietoperzy w Pniewie.

E.S.

Rys. 2

NA DNI LASU

Tegoroczne obchody święta leśników „Dni Lasu” przypadające corocznie w pierwszych dniach czerwca zbiegają się z 70. rocznicą ustanowienia przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polski administracji lasów państwowych oraz 50-leciem funkcjonowania Dyrekcji Lasów Państwowych na ziemiach Zachodnich i Pomorza.

Tego rodzaju jubileusze zawsze skłaniają do refleksji nad okresem minionym jak i przyszłością.

Jeśli chodzi o przeszłość to faktem jest, że niewiele jest firm w naszym regionie mogących poszczycić się takim jubileuszem. My leśnicy możemy jednak powiedzieć, że mimo wielu zmian i licznych zagrożeń potrafiłmy skutecznie troszczyć się o lasy. Taką opinię i uznanie można usłyszeć od kolegów z zagranicy, gdy tymczasem wielu naszych rodaków jest zupełnie przeciwnego zdania.

Owoce pracy leśników zbierane są dopiero przez następne pokolenia, często przez synów, wnuków, stąd o sukcesie decydują solidne wyważone decyzje również poprzedników. Las jak mówi się często nie

lubi rewolucji. Mimo prowadzonych od wielu lat wielokierunkowych działań na rzecz zwiększenia biologicznej odporności naszych lasów spotykamy przypadki, że lasy giną czy poważnie chorują. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest coraz bardziej postępujące skażenie środowiska głównie poprzez oddziaływanie przemysłu. Las przecież jest pierwszą widoczną ofiarą tego stanu.

Krytyka z jaką często się spotykamy w swoim działaniu dokonywana przez radykalnych przedstawicieli ruchu ekologicznego, zarzucających nam dewastację naszych lasów, często podyktowana jest brakiem pełnej informacji w tym zakresie.

Należałoby tym wszystkim dzisiaj przypomnieć, że to przecież leśnicy zapoczątkowali ruch ekologiczny zwany ochroną przyrody, to właśnie leśnicy byli inicjatorami powołania większości parków narodowych i rezerwatów przyrody. To nie kto inny jak leśnicy przyczynili się do zwiększenia lesistości kraju, znacznego zwiększenia zapasu drewna na pniu oraz zmniejszenia pozyskania drewna w użytkach rębnych.

Myślę, że pełna realizacja zainspirowanego przez Ministerstwo Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Programu Polskiej Polityki Zrównoważonej Gospodarki Leśnej pozwoli pokazać społeczeństwu, że obrany już wcześniej kierunek polityki leśnej jest słuszny, a wielofunkcyjność jaką ma do spełnienia las nie pozwoli również na rezygnację z jego funkcji ekonomicznej. Czekają nas dalsze prace nad zagospodarowaniem wielu tysięcy ha gruntów, które przestały być przydatne rolnictwu.

Jestem również przekonany, że w najbliższej przyszłości nieprzychylni nam dzisiaj ekolodzy staną się naszymi prawdziwymi sprzymierzeńcami w działaniu na rzecz poprawy kondycji naszych lasów jak to już ma miejsce w innych krajach.

Dzisiaj w naszym środowisku są tacy co próbują zwracać na siebie uwagę. Często mniej ważne sprawy wysuwają na plan pierwszy zapominając o ważniejszych. Przykładem niech będzie temat przedłożony na jednej z ostatnich sesji Rady Miejskiej w Międzyrzeczu, kiedy to istotą wypowiedzi jednego z Radnych jest temat złej estetyki pawilonu gastronomicznego na parkingu leśnym Głębokie. Natomiast celowo nie widzi się problemu ze swojego podwórka, a mianowicie wysypiska śmieci we wsi Gorzyca, które nie tylko przeraża swoim wyglądem, ale również powoduje zaśmiecanie przyległych terenów leśnych odpadami tam składanymi. Podobnych przykładów można by mnożyć wiele,

choćby sprawa wywozu różnych przedmiotów gospodarstw domowych do lasu, zamiast na urządzane wysokimi kosztami wysypiska, czy też bezmyślne dewastowanie ustawianych corocznie tablic informacyjnych czy urządzeń stanowiących wyposażenie leśnych miejsc turystycznych.

Celowo poruszam te tematy ponieważ musimy sobie uzmysłowić, że wiele z nich zależy od nas samych. Jest również ku temu okazja by przybliżyć Państwu działania ze strony Nadleśnictwa, które mogą przemawiać za właściwym podejściem leśników do zagadnień aktualnej polityki leśnej.

Gospodarujemy na powierzchni około 20 tysięcy hektarów z czego lasy stanowią 18,8 tys. ha. Gmina nasza jest wiodącą z pięciu Gmin na terenie których administruje Nadleśnictwo Międzyrzecz. Lasy jej stanowią w tutejszym Nadleśnictwie 9,7 tys. ha co stanowi 51,6 % pow. leśnej Nadleśnictwa. Lasy ochronne stanowią 21,6% ogólnej powierzchni. Pszczewski park Krajobrazowy zajmuje 438 ha, a jego otulinę stanowią lasy o pow. 881 ha.

Nadleśnictwo jest inicjatorem utworzenia w Rokitnie rezerwatu przyrody chroniącego stanowiska gniazdowania czapli siwej. Planujemy tworzenie dalszych stanowisk chronionej przyrody o walorach krajobrazowych między innymi pięknych terenów dorzecza Obrzy między miejscowością Gorzyca a miejscowością Bledzew.

Posiadamy już 10 obiektów głównie drzew lub grupy drzew uznanych za pomniki przyrody. Wyznaczyliśmy strefy ścisłe i ochrony częściowej w miejscach gniazdowania ptaków drapieżnych szczególnie orla bielika.

Corocznie staramy się powiększać teren pod bazę turystyczną oraz udostępniać je społeczeństwu, ponieważ widzimy takie zapotrzebowanie. Zdajemy sobie sprawę, że większy ruch turystyczny pociągnie za sobą zwiększenie ilości pożarów lasu. Mamy jednak nadzieję, że nastąpi wzrost świadomości i liczymy na pomoc w tym zakresie.

Wszystkim, którzy nosili zielone mundury przed nami oraz tym którzy noszą je dzisiaj nie szczędząc wysiłku dla dobra naszych lasów - składam życzenia satysfakcji zawodowej i pomyślności w życiu osobistym.

mgr inż. Jerzy Pawliszak
Nadleśniczy
Nadleśnictwa Międzyrzecz

WAŻNE INFORMACJE DLA ZWIEDZAJĄCYCH PODZIEMIA „MRU”

Informacje tel. (0-9541) 1320
(0-9541) 2033 MOT (Międzyrzeczki
Ośrodek Turystyczny)
(0-9541) 2846 wew.35 Urząd Miasta i Gminy w Międzyrzeczu

1. Godziny otwarcia, codziennie: 10⁰⁰ - 18⁰⁰.
2. Ostatnie zejście: krótka trasa 17⁰⁰, długa trasa 16⁰⁰.
3. W podziemiach panuje stała temperatura 10-12°C. Zalecana jest ciepła odzież i odpowiednie obuwie.
4. Zalecane jest posiadanie własnej latarki.
5. Obowiązuje stosowanie się do poleceń przewodnika.
6. Obowiązuje zakaz palenia tytoniu w podziemiach.

CENNIK*

1. Bilet wstępu
 - krótka trasa (ok. 1,5 godz.) 4,00 zł (40.000.-)
 - długa trasa (ok. 2,5 godz.) 5,00 zł (50.000.-)
2. Fotografowanie 0,50 zł (5.000.-)
3. Filmowanie video 1,00 zł (10.000.-)
4. Wypożyczenie latarki 1,20 zł (12.000.-)

W cenie biletu zawarta jest opłata przewodnicka.
Wielkość grupy: 10-20 osób.

* Część wpływów pochodzących ze sprzedaży biletów oraz świadczonych usług będzie przeznaczona na cele związane z ochroną nietoperzy.

WSPÓŁPRACA Z ZAGRANICĄ

Wspólna Europa, Europa bez granic to dla gminy Międzyrzecz nie tylko hasła. Ważnym krokiem w dziele zjednoczenia wolnej i pokojowej Europy było podpisanie 24 października 1991 roku dokumentu zawarcia związku partnerskiego między gminą Międzyrzecz, niemieckim miastem Haren (Ems) i holenderską gminą Vlagtwedde.

W dokumencie czytamy:

„Hasłem i dewizą partnerskiej współpracy jest ścisła wymiana doświadczeń we wszystkich dziedzinach życia, szczególnie zaś w sektorze kulturalnym, sportowym i turystycznym. Nadto zamierza się realizować wszelkie pożyteczne i rozsądne plany w duchu wzajemnego zrozumienia i obopólnego poszanowania interesów. Zarządy trzech miast: Vlagtwedde, Haren i Międzyrzecz zobowiązują się popierać i przyczyniać się do osobistych spotkań ich mieszkańców. Decydującą rolę i zadanie w tym zakresie można przypisać szczególnie młodemu pokoleniu, ponieważ jest ono mniej obciążone balastem najnowszej historii i jest w stanie łatwiej nawiązać przyjacielskie więzi”.

Podobny dokument podpisany został 11 czerwca 1993 r. z dzielnicą Berlina - Berlin Wilmersdorf. Mimo braku oficjalnego dokumentu intensywnie rozwija się współpraca z drugą gminą holenderską - Oudenbosch. Wielu z nas pamięta cyrk Don Bosco czy popisy gimnastyków.

Organizacją wymiany zagranicznej podjęło się powołane do życia 21 października 1991 roku Stowarzyszenie „Kontakt”, zadaniem którego jest nawiązanie możliwie wielu kontaktów między ludźmi, związkami i stowarzyszeniami. Dzięki podpisanym dokumentom oraz zaangażowaniu członków i sympatyków „Kontaktu” mieszkańcy naszej gminy gościli wielokrotnie w Haren, Vlagtwedde i Oudenbosch rozgrywając mecze, dając występy artystyczne, uczestnicząc w plenerach malarskich, obozach harcerskich, ucząc się języków obcych, poznając tereny oraz obyczaje i życie naszych partnerów. W ramach współpracy w ciągu ostatnich 4 lat wyjechało za granicę ponad 500 międzyrzeczan.

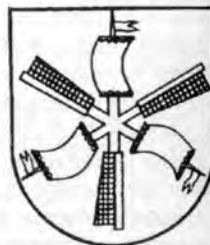
W Międzyrzeczu natomiast gościli młodzi sportowcy, tancerze, gimnastycy, uczniowie szkół średnich. Przyjazd tych grup był możliwy dzięki ogromnej gościnności rodzin m.in. z Międzyrzecza, Kurska, Kuźnika i Bobowicka.

Wzajemne kontakty owocują trwałymi przyjaźniami, mobilizują do nauki języków obcych, stwarzają możliwość doskonalenia posługiwania się nimi, umożliwiają młodemu pokoleniu poznanie obcych krajów przy stosunkowo niewielkich nakładach finansowych. Mimo wielu kłopotów organizacyjnych warto je rozszerzać.

B. S.

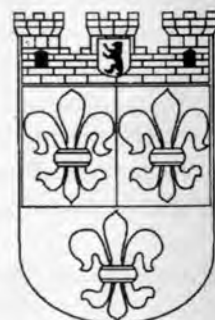
Międzyrzecz

Haren (EMS)

Vlagtwedde

Berlin - Wilmersdorf

Oudenbosch

Haren

Oudenbosch

Herzlich willkommen

in dem schönen, gastfreundlichen

Międzyrzeczer Land.

Sie befinden sich auf einem Gebiet Polens, das sauber und frei von Umweltverschmutzungen ist. Stellenweise bietet es sogar unberührte Natur. Überall sehen Sie tausende ha von tier- und naturreichem Wald. In diesen Wäldern befinden sich 11 Seen von der Größe ab 7 bis 130 ha. Die meisten von ihnen sind Gewässer von einer natürlichen Schönheit.

Das ganze Gebiet eignet sich wunderbar zur Erholung. Sie finden bei uns Ruhe, dabei können Sie auch schwimmen, segeln und Kanufahren. Zur Verfügung steht Ihnen Międzyrzeczek Ośrodek Turystyczny (touristische Zentrum). Es besitzt solche Anlagen wie „Głębokie I“ und „Głębokie II“, die alle touristischen Dienstleistungen sichern können. Den Reitfreunden möchten wir den Reitsportklub bei der landwirtschaftlichen Oberschule in Bobowicko (4 km von Międzyrzeczek) empfehlen. In der Nähe befindet sich auch ein See „Bobowicko“. Es gibt dort auch Unterkünfte – und Eßmöglichkeiten. Betriebe aus ganz Polen stellen ihre Erholungszentren, die sich in der Gemeinde Międzyrzeczek befinden, auch zur Verfügung.

Angler und Jagdfreunde können sich an die Angler- und Jägervereine wenden, die ihnen eine attraktive Zeitvertreibung versprechen. Die Stadt Międzyrzeczek mit ihren 20.000 Einwohnern steht im Mittelpunkt dieser naturreichen, touristischen Gegend. Die ersten urkundlichen Informationen über diese Stadt stammen aus dem 11. Jh. Jahrhunderte lang war Międzyrzeczek westlich meist vorgeschobene Festung der polnischen Könige. Die Burg Międzyrzeczek hat man auf einem verteidigungsgeeigneten Platz, zwischen den Flüssen Obra und Paklica, zur Zeit des Königs Kasimir der Großen, an Stelle einer Holzfestung erbaut. Die Burg war Sitz der Kastellane und Starosten von Międzyrzeczek, hier stationierten Soldaten, die zur Verteidigung der westlichen Grenze Polens berufen wurden.

Die Lage der Festung, an der wichtigen Wegkreuzung, führte zu einer schnellen Entwicklung der Stadt Międzyrzeczek in der Nähe. Die Urkunden, die davon zeugen, stammen aus dem Jahre 1248. Doch diese günstige Lage verursachte später im 18. Jh. viel Unrecht und Schaden. Polnische, sächsische, schwedische und russische Soldatentruppen waren meistens daran beschuldigt.

Brand und Pest wurden der Stadt auch nicht erspart. 1793 kam es zur zweiten Teilung Polens, Międzyrzeczek und das ganze Großpolen fiel unter die preussische Besatzung. Im Jahre 1945 kehrt das Międzyrzeczer Land in die Grenzen Polens zurück.

Das heutige Międzyrzeczek, die zweitgrößte Stadt der Woiwodschaft Gorzów, besitzt viele attraktive Sehenswür-

digkeiten. Enigen von ihnen lohnt sich etwas Zeit zu widmen.

* **Der Museumkomplex in Międzyrzeczek** – dazu gehören: die Burg, die Starostei /heute das Museumgebäude/, das Wirtshaus, das Torhaus und der Park. Im Museum befindet sich Sammlungen vom Bereich der Kunst, Archäologie und Geschichte. Bekannt ist das Museum durch die größte und interessanteste Sammlung von Sargporträten in Polen

WICHTIGE INFORMATIONEN FÜR DIE BESUCHER DER „OWB“

Information tel.: (0-9541) 1320
2030
2846

1. Öffnungszeiten täglich von 10⁰⁰ bis 18⁰⁰.
2. Letzte Führung: kurze Strecke 17⁰⁰, lange Strecke 16⁰⁰.
3. In den unterirdischen Gängen herrscht eine stabile, Temperatur von 10-12°C. Es wird empfohlen, warme Kleidung und feste Schuhe sowie eine eigene Taschenlampe mitzunehmen.
4. Bitten folgen Sie den Hinweisen der Führer.
5. Das Rauchen unter der Erde ist nicht gestattet.

Preisliste*

1. Eintrittskarte
 - kurze Strecke (ca. 1,5 Std.) 8,00 zł (80.000.-)
 - lange Strecke (ok. 2,5 Std.) 10,00zł (100.000.-)
- Im Preis ist die Gebühr für eine deutschsprachige Führung enthalten.
- Größe der Gruppen: 6-20 Personen
2. Fotografieren 0,50 zł (5.000.-)
 3. Videoaufnahmen 1,00 zł (10.000.-)
 4. Ausleihen einer Taschenlampe 1,20 zł (12.000.-)

*Ein Teil der Einnahmen aus dem Verkauf der Eintrittskarten und anderen Dienstleistungen wird für die Unterstützung des Fledermausschutzes verwendet.

* **Die Johanneskirche** – Ende des 15. Jh. erbaut. Die heutige Form bekam sie nach der Zerstörung 1520. Es ist eine gotische Kirche, innen hallenförmig mit 3 Schiffen.

* **Das Rathaus** – dank dem Privileg von Stefan Batory wurde es 1581 an der Stelle des früheren Holzgebäude erbaut. Oftmals umgebaut, die heutige Form stammt aus dem Jahre 1813.

* **Die Adalbertkirche** – 1834 erbaut. Es ist ein spätklassizistisches Gebäude mit einer zweietagenfassade..

* **Das Kultur-Sport-und Erholungszentrum** in Międzyrzeczek. Dazu gehören: das Kulturhaus mit zahlreichen Arbeitsgemeinschaften und Klubs. Als repräsentatives Beispiel kann hier der Gesellschaftstanzklub dienen, der nicht nur in Polen berühmt ist. Im Gebäude befinden sich ein Vorstellungs- und Kinosaal auch ein Cafe.

Zum Zentrum gehören auch die Bibliothek mit dem Lesesaal und das Sportstadion.

* **Der Garnisonklub** – er befindet sich in einem zauberhaften Schloßchen. Zahlreiche kulturelle

Fot. E. Stasyszyn

Veranstaltungen werden hier organisiert. Zu den wichtigsten gehört das Internationale Malerpleinair, das jedes Jahr hier stattfindet. In dem Klubgebäude befindet sich auch ein Cafe und eine Gaststätte.

Außerhalb der Stadt gibt es auch viele interessante Objekte. Zu den sehenswürdigsten gehört die Międzyrzeczer Festungsanlage.

Es ist der größte Gürtel von militärischen Oben- und Untergrund- bauten in Europa. Die Anlage wurde von den Deutschen in den 30. und 40. Jahren zur Sicherung der östlichen Grenze erbaut. Ihre Fläche beträgt ca 80000 qkm. Die unterirdischen Korridore und Tunnels sind ca 28 km lang und bis 40 m tief. Das Hauptelement der Befestigung bilden sgn Panzerwerke, es sind Bunker aus Eisenbeton mit Stahlkuppeln.

In den unterirdischen Tunnels und Korridoren überwintern zur Zeit ganze Mengen von Fledermäusen. 1980 gründete man auf der Fläche von 2,5 ha ein Fledermausreservat „Nietoperek“. Die Besichtigung der Festung ist heute nur mit einem Führer möglich. In dieser kurzen Vorstellung konnten wir nur einige Attraktionen der schönen Gegend von Międzyrzeczek erwähnen. Das Land ist leicht zu finden, denn es liegt wie früher an der Kreuzung von 2 wichtigen internationalen Straßen, E-65 und E-30.

... kultura i sport ...

Międzynarodowy Plener Malarzy "Lubuski Koloryt" czerwiec 1995 (Klub Garnizonowy)

Ogólnopolski Turniej Tańca Towarzyskiego „Dni Międzyrzecza” czerwiec 1995

Okręgowy Przegląd Piosenkarzy Amatorów i Zespołów Rockowych w Międzyrzeczu

"Międzyrzeczka Dziesiątka" - stadion Międzyrzecznego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji (MOKSiR)

W zdrowym ciele zdrowy duch

Ośrodek Jeździecki w Bobowicku

INFORMACJE DLA TURYSTÓW

/Touristischeinformation/

HOTELE

/Hotels/

* w Głębokim k/Międzyrzecza, tel.25-56 (92 miejsca)
* w Międzyrzeczu „Przydrożny”, ul.Waszkiewica 59, tel.19-95 (37 miejsc)

KAMPINGI

/Camps/

* w Głębokim k/Międzyrzecza, tel.25-56 lub 20-33

OŚRODKI WYPOCZYNKOWE

/Erholungszentren/

* w Głębokim k/Międzyrzecza: „Głębokie I” tel.25-56, „Głębokie II” tel.25-48 (72 miejsca), „Archimedes” tel.19-14, „Ruczaj”, „Głębokie 4” p.Geller (32 miejsca)
* w Międzyrzeczu ul.Poznańska 109 „Nad Obrą” - 32 miejsca, tel.29-41 wew.327
* w Bobowicku - Ośrodek Jazdy Konnej tel. 32-07 (60 miejsc)

LEŚNE POLA BIWAKOWE

/Zeltplätze im Wald/

* nad Jeziorem Głębokie, Zamkowe, Paklicko Małe (Wysoka), stacja wodna nad rz.Obrą w Gorzycy. Informacje: Nadleśnictwo Międzyrzecz ul.Poznańska 38, tel.23-66

SCHRONISKA MŁODZIEŻOWE

/Jugendherbergen/

* przy SP 1 w Międzyrzeczu ul.Staszica 22a, tel.23-96 czynne lipiec-sierpień.

RESTAURACJE

/Restaurants/

* w Głębokim k/Międzyrzecza: zajazd - tel.25-56 „Leśna” - czynna w sezonie letnim
* w Międzyrzeczu: „Piastowska” ul.Młyńska, tel. 23-65, „Kasztelańska” ul.Konstytucji 3 Maja tel.18-02., „Zacisze” ul.Szopena, tel.25-21 wew.248, Kasyno Wojskowe ul.Świerczewskiego tel.45-27,
* Klub nocny „TEQUILA” ul.Stoczniovców Gdańskich

SPORT I REKREACJA

/Sport und Erholung/

* stadion miejski w Międzyrzeczu, ul.Sportowa 5, tel 20-33
* Korty tenisowe w Międzyrzeczu ul.Sportowa 5, tel.20-33 oraz ul.Poznańska 109, tel.29-41
* Kąpielisko miejskie w Głębokim k/Międzyrzecza tel.25-56, 25-48 lub 20-33
* Wypożyczalnia sprzętu turystycznego MOKSiR ul.Sportowa 5 tel.20-33 oraz w sezonie letnim Głębokie (sprzęt pływający).
* Informacje dla wędkarzy: PZW ul.Ściegiennego 3 poniedział. i czwartki w godz.16⁰⁰-18⁰⁰ oraz PGRIb ul.30 Stycznia 23, tel.2371
* Informacje dla myśliwych: Nadleśnictwo Międzyrzecz ul.Poznańska 38, tel.23-66

INSTYTUCJE KULTURALNE

* Międzyrzecki Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji, ul.Konstytucji 3 Maja 30, tel.18-02 (biblioteka, kino)
* Muzeum, ul.Podzamcze 2 tel.25-67
* Klub Garnizonowy ul.Świerczewskiego 24, tel.45-22

STACJE BENZYNOWE

/Tankstellen/

* CPN ul.30 Stycznia 62, tel.22-42

* JUMAR ul.Waszkiewicza, tel.10-92 (czynna całą dobę)

* GRAF Auto-Gaz ul.Chrobrego 30, tel.18-73

POMOC DROGOWA

/Verkehrshilfe/

* Międzyrzecz ul.Świerczewskiego 31, tel.17-95

* Międzyrzecz ul.Pamiętkowa 11 tel.24-81

INNE PUNKTY

Dworzec PKP /Bahnhof/ Plac Powstańców Wlkp. tel.26-55

Dworzec PKS /Bus/ Plac Powstańców Wlkp. tel.22-76

Taxi tel.10-22 lub 22-22

Urząd Pocztowy /die Post/ ul.Świerczewskiego 16 tel.19-30

Szpital miejski /Krankenhaus/ ul.Konstytucji 3 Maja 35, tel.2291

Kantory /Wechselstuben/ ul.30 Stycznia, Poznańska, Świerczewskiego.

Targowisko miejskie /Marktplatz/ ul.Garncarska

TELEFONY ALARMOWE /Notrufe/

999 Pogotowie Ratunkowe /Rettungsdienst/

998 Straż Pożarna /Feuerwehr/

997 Policja /Polizei/

MIĘDZYRZECKI REJON UMOCNIONY

zapraszamy do zwiedzania korytarzy podziemnych

- grupy warownej Scharnhorst
- pętli boryszyńskiej

gwarantujemy

- miłą i fachową obsługę przewodnika
- niezapomniane wrażenia

zgłoszenia i informacje

zgłoszenia i informacje

Biurow Usług Turystycznych
Jartur

ul. 30 Stycznia 55

66-300 Międzyrzecz

tel./fax (095) 41-1760

Rozkład jazdy autobusów
na trasie Międzyrzecz - Głębokie
(przewóz zapewnia Pan Bogdan Szyszka ul.Krótką 1a/1)

1/. Z Międzyrzecza : 10.00, 12.00, 16.00, 18.30

2/. Z Głębokiego : 10.30, 12.30, 16.30, 19.00

Kursy 10.00, 10.30 są kursami stałymi, pozostałe zależne od pogody.
Rozpoczęcie od 26.06.1995 r.

MIĘDZYRZECZ - rozkład jazdy autobusów PKS

Przyjazdy PKS

Kierunek	przez	godz. przyjazdu
Bledzew		5.52 _{xM} , 7.32 _{xM} , 7.47 _F , 9.38 _F , 13.44 _u , 18.57 _u
Bolewice	Trzciel	7.53 _x , 10.16 _x , 12.51 _x , 16.50 _{z+u} , 16.58 _x , 21.05 _F
Grójce	Bukowiec	6.25 _{xM} , 6.37 _x , 7.53 _x , 10.16 _x , 12.51 _x , 16.10 _F , 16.50 _{z+u} , 21.05 _F
Głogów	Ziel. Górę	9.55 _{uP} , 15.50 _{uP}
Gorzów	Lubniewice	13.44 _u , 14.58 _F
Gorzów	Skwierzynę	6.32 _P , 9.02 _F , 10.59 _P , 11.27 _u , 12.48 _{uP} , 13.43 _{uP} , 14.31 _{uP} , 14.47 _u , 15.37 _F , 15.33 _{uP} , 16.27 _x , 17.04 _{uP} , 17.42 _{5,7u} , 18.34 _{uP} , 21.04 _{uMP}
Gorzycy		6.43 _x , 7.38 _s , 15.58 _x
Jelenia Góra	Ziel. Górę	12.27 _{NP} , 13.53 _{NP}
Koszalin	Gorzów	14.10 _{NP} , 17.49 _{uP}
Krasne Dłusko	Kolsko	6.03 _{Mr}
Krasne Dłusko	Przytoczna	7.42 _x
Korbielewo	Przytoczna	6.34 _{xM} , 10.34 _u , 15.04 _x , 17.54 _u
Kudowa Zdrój	J.Górę, Wrocław	16.49 _P
Kuligowo	Żółwin	7.42 _s , 15.12 _s
Kursko	Pieski	7.35 _s
Legnica	Ziel. Górę	9.25 _{uP}
Lubniewice	Nową Wieś	9.38 _F , 13.44 _u
Międzychód	Pszczew	6.05 _{xM} , 7.35 _u , 8.53 _u , 11.05 _{z+u} , 12.20 _F , 13.22 _x , 15.35 _{xM} , 16.25 _{z+u}
Nowa Wieś	Kursko	5.52 _F , 6.20 _x
Nowy Tomyśl	Trzciel	10.16 _x , 12.51 _x , 16.50 _{z+u} , 16.58 _x , 20.05 _F , przez Zbąszynek 13.53 _{z+u}
Poznań	Pniewy	8.14 _{uP} , 16.17 _{uP}
Rokitno	Kolsko	7.42 _s
Rybojady	Trzciel	8.37 _s , 16.30 _x
Skwierzyna		15.38 _u , 16.14 _F , 17.08 _F
Słubice	Sulęcín	7.27 _{uP} , 17.27 _{uP}
Stargard Szcz.	Gorzów	9.13 _{LP}
Stołub	Pszczew	6.45 _{xM} , 7.40 _F , 13.05 _{z+u} , 14.15 _s , 15.23 _s , 18.10 _u
Strzelce Kraj.	Skwierzynę	7.33 _{FM}
Sulęcín	Trzemeszno	5.56 _{xM} , 7.27 _{uP} , 9.06 _x , 12.36 _x , 16.11 _x , 18.16 _F , 18.41 _{z+u} , 21.26 _{FM}
Sulęcín	Zarzyń	6.33 _{xM} , 11.33 _u , 15.23 _u
Świebódzin	Kalawę	6.33 _F , 7.43 _F , 9.13 _F , 11.43 _x , 12.43 _u , 14.58 _F , 16.11 _u , 17.34 _{Nm} , 20.13 _{Nm} , 22.20 _{5,7um}
Szarcz	Pszczew	8.27 _s
Szczecin	Gorzów	11.59 _N
Szumiąca		6.37 _x , 7.50 _s , 15.19 _s
Trzciel	Bukowiec	7.37 _F , 10.16 _x , 16.58 _x , 18.27 _u
Trzciel	Siercz	7.38 _F , 8.37 _s , 11.33 _{uP} , 16.03 _F , 17.28 _u
Trzciel	Szumiącą	9.32 _F , 15.34 _F
Trzciel	Zbąszynek	6.37 _x , 13.44 _x
Trzciel	Żydowo	6.44 _{xM} , 14.14 _{xM}
Wysoka	Kalawę	6.25 _{xM} , 7.35 _F , 16.45 _u
Ziel.Góra	Świebódzin	8.10 _{uP} , 13.10 _{uP} , 14.20 _u , 14.50 _{uP} , 15.15 _{LP} , 16.41 _u , 17.50 _{uMP} , 22.20 _{5,7um}
Żagań	Z.Górę	10.20 _{uP}
Żary	Z.Górę	8.25 _{uP}
Kęszycy Leśna		6.35 _u , 7.35 _u
Kostrzyn	Sulęcín	8.56 _{uMP}
Turek	Poznań	11.35 _{uMP}

Odjazdy

Kierunek	przez	godz. odjazdu
Bledzew	Kleszczewo	8.30 _u
Bledzew	Kursko	6.00 _{xM} , 12.30 _u , 13.30 _F , 15.30 _F , 17.00 _u
Bobowicko		7.45 _s
Bolewice	Trzciel	5.00 _x , 6.00 _{xM} , 7.45 _x , 12.40 _u , 12.40 _{z+u} , 16.32 _F
Brójce	Bukowiec	5.20 _F , 6.00 _{xM} , 7.45 _x , 9.00 _u , 10.40 _F , 12.10 _{z+u} , 12.40 _u , 14.40 _F , 15.25 _{xM}
Głogów	Z.Górę	6.35 _{uP} , 15.35 _{uP}
Gorzów	Lubniewice	8.30 _u
Gorzów	Skwierzynę	6.05 _F , 6.50 _u , 7.59 _x , 8.30 _{uP} , 9.00 _F , 9.30 _{uP} , 10.00 _{uP} , 10.30 _{uP} , 11.45 _u , 12.30 _{NP} , 13.15 _{uP} , 13.55 _{NP} , 14.55 _{uP} , 15.20 _{uP} , 15.53 _{uP} , 16.51 _P , 17.55 _{uMP} , 22.31 _{5,7u}
Gorzycy		6.15 _x , 7.10 _s , 15.25 _x
Jelenia Góra	Zieloną Górę	12.00 _{NP} , 14.12 _{NP}
Kęszycy Leśna		7.00 _u , 15.30 _u

Koszalin	Gorzów	8.15 _{LP} , 12.30 _{NP}
Krasne Dłusko		6.00 _x , 14.25 _{uP}
Korbielewo	Przytoczna	8.00 _u , 12.30 _x , 15.20 _u
Kudowa Zdrój	Ziel.Górę, Wrocław	11.01 _P
Kuligowo	Żółwin	7.05 _s , 14.40 _s
Kursko	Pieski	6.40 _s , 14.30 _s , 15.30 _F
Kostrzyn	Sulęcín	11.40 _{uMP}
Legnica	Z.Górę	14.35 _{uP}
Lubniewice	Bledzew	8.30 _u
Międzychód	Pszczew	6.30 _F , 8.15 _{z+u} , 9.14 _x , 10.00 _x , 10.50 _x , 13.05 _u , 14.00 _{z+u} , 14.25 _u , 15.40 _F
Nowa Wieś	Templewo	8.30 _u , 14.30 _F , 15.30 _x
Nowy Tomyśl	Trzciel	6.00 _{xM} , 7.45 _x , 12.40 _x , 16.32 _{xM} , 16.20 _{uB}
Obrzyce		5.00 _x , 5.10 _{xM} , 6.00 _x , 6.10 _F , 6.15 _F , 6.30 _F , 6.45 _s , 6.50 _s , 7.05 _s , 8.15 _{z+u} , 9.05 _u , 9.14 _x , 10.00 _x , 10.50 _x , 11.35 _u , 12.30 _{xM} , 13.05 _u , 14.00 _{z+u} , 14.10 _s , 14.35 _x , 14.40 _s , 15.20 _{xM} , 15.40 _x , 15.50 _x , 16.00 _u , 16.40 _u , 19.15 _{uMP}
Poznań	Pniewy	7.25 _{uP} , 17.29 _{uP}
Przytoczna	Kalsko	6.35 _s , 14.30 _x
Rokitno	Kalsko	6.35 _s
Rybojady	Trzciel	6.45 _s , 13.30 _x
Skwierzyna	Głębokie	6.40 _F , 15.40 _F
Słubice	Sulęcín	8.19 _{uP} , 16.19 _{uP}
Stargard Szcz.	Gorzów	15.20 _{LP}
Stołub	Pszczew	6.15 _F , 11.35 _u , 14.10 _s , 15.20 _{xM} , 16.40 _u
Strzelce Kraj.	Skwierzynę	14.45 _F
Sulęcín	Trzemeszno	6.50 _{xM} , 9.05 _u , 10.20 _x , 12.00 _x , 13.30 _x , 16.19 _{uP} , 16.20 _{z+u} , 16.58 _x , 19.00 _{FM}
Sulęcín	Zarzyń	8.00 _u , 13.00 _u , 15.30 _F
Świebódzin	Brójce	9.00 _u
Świebódzin	Kalawę	6.40 _F , 7.40 _u , 8.00 _F , 9.40 _F , 10.00 _u , 13.00 _N , 15.40 _F , 17.44 _{5,7u} , 17.45 _{Nm} , 20.30 _{Nm}
Szarcz	Pszczew	6.50 _s
Szczecin	Gorzów	13.55 _P
Szumiąca		6.40 _s , 13.00 _s , 13.40 _s , 15.35 _u
Trzciel	Lutol Suchy	5.20 _F , 6.00 _{xM} , 7.45 _x , 10.40 _F , 12.40 _{z+u} , 12.40 _x , 13.30 _x , 16.32 _F
Trzciel	Siercz	5.00 _x , 5.10 _x , 6.10 _F , 6.45 _s , 9.05 _s , 15.20 _F , 16.00 _u , 19.15 _x
Trzciel	Zbąszynek	6.30 _F , 15.25 _u
Trzciel	Żydowo	12.30 _{xM} , 14.35 _x
Turek	Poznań	9.05 _{uMP}
Wysoka	Kalawę	5.25 _x , 6.40 _s , 13.40 _F , 15.45 _u
Zielona Góra	Świebódzin	7.40 _u , 9.15 _{LP} , 10.00 _u , 17.05 _{uP} , 17.44 _{5,7u} , 17.50 _{uP} , 18.35 _{uP} , 21.05 _{uMP}
Żagań	Ziel.Górę	13.50 _{uP}
Żary	Ziel.Górę	12.50 _{uP}

LEGENDA

- z - kursuje w wolne soboty
- + - kursuje w niedziel i święta
- F - kursuje od poniedz. do piątku w dni robocze
- 5,7 - kursuje w piątki i niedziele
- u - nie kursuje 1995.12.25, 1996.01.01, 1996.04.07
- N - nie kursuje 1995.12.25, 1996.04.07
- x - kursuje w dni robocze
- s - kursuje w dni nauki szkolnej
- L - nie kursuje 1995.12.25-26, 1996.01.01, 1996.04.07
- m - nie kursuje 24 i 31 grudnia
- r - nie kursuje w soboty robocze
- c - nie kursuje 1995.12.24-25-31, 1996.01.01, 1996.04.06-07
- d - nie kursuje 1995.12.25-26, 1996.01.02, 1996.04.07
- M - pierwszeństwo przejazdu dla posiadaczy biletów miesięcznych
- b - kursuje w soboty
- h - kursuje w soboty robocze
- n - nie kursuje 1995.12.25, 1996.01.01, 1996.04.07

Międzyrzecz - rozkład jazdy pociągów

godzina przyjazdu	Miejscowość	godzina odjazdu
7.11, 8.05D, 13.54, 16.28, 19.03	Gorzów	5.31, 7.13D, 14.01, 16.30, 19.52
7.10, 13.56, 16.26, 19.50, 23.13	Zbąszynek	5.16, 7.14, 14.00, 16.31, 19.06
7.11, 8.05D, 13.54, 16.28, 19.03	Skwierzyna	5.31, 7.13D, 14.01, 16.30, 19.52
7.00A, 18.50A	Sulęcín	7.15A, 15.10A
6.55A, 19.00A	Międzychód	7.30A, 15.20A

A - zastępcza komunikacja autobusowa

D - kursuje w dni robocze oprócz sobót oraz 14.08.95r., 02.05.1996

GMINA MIĘDZYRZECZ

WOJEWÓDZTWO GORZÓWSKIE

OFERTA

GMINA MIĘDZYRZECZ OFERUJE DO ZA-GOSPODAROWANIA BUDYNKI POŁOŻO-NE W KĘSZYCY LEŚNEJ:

- budynki typu koszarowego, dwukondygnacyjne, podpiwniczone oraz posiadające poddasze możliwe do wykorzystania. Każda kondygnacja o powierzchni około 350 m². Budynki połączone są do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i energetycznej. Możliwość podłączenia do sieci ciepłowniczej. Mogą być wykorzystane dla celów hotelarskich, biurowych, mieszkaniowych a także do prowadzenia niewielkiej produkcji.
- budynki garażowo-warsztatowe o powierzchni od 300 do 2000m². Podłączone do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i energetycznej. Możliwość podłączenia do sieci ciepłowniczej. Budynki można wykorzystać do celów produkcyjnych. W odległości około 200m - bocznicą kolejową.

Informacje dotyczące w.w. obiektów uzyskać można w Urzędzie Miasta i Gminy Międzyrzecz Rynek 1 tel. 2385, 2311, 2846 oraz fax nr 2385

ZAPRASZAMY DO

SPECJALISTYCZNEGO SKLEPU Z BIELIZNĄ DAMSKĄ

POLECAMY:

- biustonosze
- body
- fiqi
- GORSETY
- komplety bielizny
- rajstopy
- STROJE kąpielowe
- opalacze
- kąpielówki

BEZBOLESNE PRZEKŁUWANIE USZU
MIĘDZYRZECZ
WIELKOPOLSKI
TARGOWISKO

STOPKA REDAKCYJNA:

GAZETA PRYWATNA

RED. NACZ.:

Anna Kuźmińska-Swider,
SEKR. RED.: Joanna Szczotko,
ZESPÓŁ RED.: S. Cyranik,
D. Brożek, P. Buszewski,
R. Krawiec, Zb. Melnik,
H. Rusiecka, B. Rusiecki,
M. Sawczyn, D. Sokołowska,
J. Stopyra, A. Swider,
J. Wiśniewski, E. Ziarkowski,
A. Zientecka.

ADRES REDAKCJI I BIURA OGŁOSZEŃ:

ul. Konstytucji 3 Maja 30, t
el. 18-02.

Nr konta: BS Międzyrzecz
921246-72586-136-61

Poglądy wyrażane na łamach "Kurier Międzyrzeczki" są poglądami autorów.

Ogłoszenia: 5.000 zł cm², 5.000 zł słowo, w kolorze 10.000 zł cm².

Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania skrótów bez wiedzy autora.

Skład komputerowy: Agencja Grafiki Komputerowej Ireneusz Faliński
Lubniewice os. Suszyce 12/10/3,
tel. (800.1400) (095) 55 71-66

Druk: Max-Print, Kostrzyńska 1, Gorzów Wlkp., tel. (095) 20 30 51 (do 54) wew. 27

Wykonano na zlecenie Urzędu Miasta i Gminy w Międzyrzeczu

UWAGA UWAGA

Handlowo - Usługowa Spółdzielnia Pracy w Sulechowie

zaprasza na tanie zakupy do swoich sklepów w Międzyrzeczu przy ulicy Chrobrego 30 (była STW) i Stoczniovców Gdańskich (była restauracja "Zamkowa")

Prowadzimy sprzedaż giełdową art. spożywczych, chemicznych i gospodarstwa domowego.

BIURO TURYSTYCZNE "Małgorzata"

ul. 30 Stycznia 55
66-300 Międzyrzecz
tel. 17-60, fax 17-60

PLANUJESZ WYJAZD KRAJOWY LUB ZAGRANICZNY?
PRZYJDŹ!
U NAS ZAŁATWISZ WSZYSTKO

- BILETY KOMUNIKACYJNE
*lotnicze krajowe i zagraniczne
*autokarowe międzynarodowe

NIE POBIERAMY DODATKOWYCH OPŁAT,
CENY TAKIE JAK W LOT I PBP

TURYSTYKA

- *wycieczki zagraniczne
- *wczasy krajowe i zagraniczne
- *kolonie

*inne ciekawe propozycje wg. indywidualnych potrzeb

ZAPEWNIAMY RZETELNĄ I FACHOWĄ OBSŁUGĘ. ATRAKCYJNE CENY!

Zapraszamy codziennie od 9.00 - 17.00

**NADLEŚNICTWO
MIĘDZYRZECZ**

Europejski Rok Ochrony Przyrody

MARCOLOR

znajduje się na Plantach, w samym centrum Międzyrzecza. Jego właścicielem jest Marek Mich. "MARCOLOR" jest jedynym w Międzyrzeczu autoryzowanym przedstawicielem Kodaka.

Autoryzowany Dealer SHELL GAS

ul. Chrobrego 30 Międzyrzecz
tel. 22-35, 18-73

DYSTRYBUCJA GAZU PROPAN-BUTAN

- sprzedaż butli gazowych
- sprzedaż i napełnianie butli turystycznych
- tankowanie samochodów gazem propan-butan

MONTAŻ INSTALACJI GAZOWYCH DO SAMOCHODÓW

OFERUJEMY
do sprzedaży w
bogатым wyborze:

NOWOŚĆ!

Niebieska butla gazowa SHELL GAS (propan-butan, 11 kg) w odróżnieniu od czerwonej, ma zawór zaopatrzony w ogranicznik wypływu. Spełnia on najwyższe światowe normy w dziedzinie bezpieczeństwa.

NIEBIESKA BUTLA to:

- bezpieczeństwo
- gwarancja napełnienia
- czystość i estetyka

**kuchnie i kuchenki gazowe
ogrzewacze gazowe (również z katalizatorem)**

Bezpłatny dowóz i montaż.
Zapewniamy serwis i części zamienne.

SPRZEDAŻ RATALNA - bez żyrantów